

ЖАҢА УАҚЫТ

№4 (162) 28 ҚАҢТАР 2026 ЖЫЛ

ГАЗЕТ БОРОДУЛИХА АУДАНЫНА ТАРАЙДЫ ♦ E-MAIL: BORODULIHA.PULS@MAIL.RU ♦ САЙТ: BORODULIHA.KZ

ҰЛТТЫҚ ҚҰРЫЛТАЙ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰРЫЛТАЙДЫҢ БЕСІНШІ ОТЫРЫСЫНДА СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті қауым!

Жаңа ғана сөз сөйлеген Құрылтай мүшелері маңызды ой-пікірлер айтты. Құрылтайдың аясында пайдалы пікір алмасулар болды. Барлығы еліміздің дамуына қажетті боларына сенемін.

Бүгін Ұлттық құрылтай жиыны осымен бесінші рет шақырылып отыр. Бұл форумның алғашқы отырысы ұлт ұясы – Ұлытауда өтті. Екінші жиын түбі бір түркі жұртының қара шаңырағы – Түркістанда болды. Үшінші отырыс бірегей Атырау аймағында ұйымдастырылды. Ал былтыр тарихи бай Көкшетау төрінде жиналды.

Енді, міне, қастерлі Қызылорда жерінде бас қосып отырмыз. Бұл – халқымыз үшін орны ерекше аймақ. «Сыр – Алаштың анасы» деген атаулы сөз бар. Осы атыраптағы Шірік-Рабат, Жанкент, Сығанақ, Алтынасар, Баршынкент қалаларының орны көне заманның өзінде қазақ жерінде дамыған қала өркениеті болғанын аңғартады. Қызылорданы сол әйгілі қалалардың заңды жалғасы дей аламыз. Бұл шаһардың тарихи мән-маңызы айрықша. Оның осыдан бір ғасыр бұрын Қазақстан астанасы болғаны баршаға мәлім. Бұл жерде еліміздің болашағына қатысты аса маңызды шешімдер қабылданды.

Жалпы, «Сыр елі – жыр елі» деп бекер айтылмайды. Қорқыт ата заманынан жалғасып келе жатқан жыраулық-жыршылық және күйшілік өнер бұл аймақта кең қанат жайған. Жиенбай, Нұрғұлан, Нартай сынды саңлақтар негізін қалаған жыршылық мектептерді бүкіл еліміз біледі.

Сыр бойы – нағыз еңбек адамдарының мекені. Кеңес заманында осы аймақтан 100-ге жуық Еңбек Ері шыққан. Әйгілі күрішіші Ыбырай Жақаевты халқымыз ерен еңбектің символына балайды. Аға буынның абыройлы жолын бүгінгі ұрпақ лайықты жалғастырып келеді.

Соңғы жылдары Қызылорда облысы заман талабына сай өсіп-өркендеп жатыр. Былтыр аймақтың ішкі жалпы өнімі 6,5 пайызға өсті. Үш жылда облысқа 2 триллион теңгеге жуық инвестиция тартылды. Былтыр 27 инвестициялық жоба жүзеге асырылды. Соның ішінде жаңа жылу электр орталығы іске қосылғанын ерекше атап өткен жөн. Стратегиялық маңызы бар бұл нысан толығымен инвестордың қаржысына салынды. Жылу орталығы аймақтың энергетикалық қауіпсіздігін нығайта түседі. Облыс тұрғындары сапалы ауыз сумен қамтамасыз етілді. Халықтың 80 пайызы көгілдір отынды пайдаланады. Елді-мекендерге газ құбырын тарту жұмысы алдағы уақытта жалғаса береді.

Аймақтағы автокөлік жолының сапасы жалпы жақсы жағдайда деуге болады. Облыстың әуе және темір жол жүйесі де жаңғыртылып жатыр. Қорқыт ата әуежайының жаңа терминалы ашылды. Қызылорда қаласындағы тарихи ғимараттың бірі – темір жол вокзалы күрделі жөндеуден өтті. Бұған қоса, аймақтағы 10 темір жол бекетін жаңғырту жұмысы басталды. Мұның бәрі облыстың логистикалық әлеуетін арттыра түседі.

Қазір Қызылорда облысында, әсіресе, әлеуметтік салада жақсы жаңалық көп. Үш жылда осы аймақта 34 білім беру, 45 мәдениет және спорт нысаны салынды. Бұған қоса, 40 медицина ны-

саны ашылды. Менің тапсырмаммен Қызылордада 300 орынға арналған көпбейінді аурухананың құрылысы басталды. Көп ұзамай 500 орындық емхана және 200 орындық перзентхана салынады.

Бір сөзбен айтқанда, Қызылорда облысы барлық салада қарқынды дамуда. Облыстың жағдайы жалпы жақсы деп күмәнсіз айтуға болады. Бұл – әкім Нұрлыбек Нәлібаевтың белсенді, табанды жұмысының нәтижесі.

Өткен ғасырдың ортасында адамзат баласы алғаш рет Байқоңырдан ғарышқа аттанғаны – бүкіл өлемге белгілі дерек. Ұлы Жібек жолының бойындағы тарихи өлке жаңа дәуірде де ойдағдай дамуда.

Қызылордаға келіп тұрып, Арал мәселесіне тоқталмай кету мүмкін емес. Аралды құтқару – барша адамзат үшін әлі де өте өзекті міндет. Мен бұл мәселе туралы халыққа Жолдауымда айттым. Жылдар бойы жүргізілген жұмыстың арқасында Солтүстік Аралды құтқарып қалдық. Қашқан теңіз қайтып, Кіші Аралдың қалпына келе бастағанына біраз жыл болды. Қазір Көкарал бөгетін биіктету шаралары қолға алынып жатыр. Жоба осы жылдың соңында басталады. Кіші Аралдың суының көлемін айтарлықтай көбейтуге мүмкіндік болады.

Бірақ бұл тек біздің қолымызда тұрған мәселе емес. Қазақстандағы ірі өзендердің көбі бастауын көрші мемлекеттерден алады. Дарияның басында тұрған елдердің су саласындағы саясатына байланысты Сырдың суы теңізге әр кезде әртүрлі көлемде жетеді. Демек көп түйткілді шешімі су саласындағы шебер дипломатияға байланысты. Қазір Орталық Азия елдерінің бәрімен су ресурстарын бірлесіп пайдалану туралы келісімдер жасалды. Түптеп келгенде, Арал ғана емес, Каспийдің, Балқаштың, Ертістің тағдырын шешу үшін көршілермен мәмілеге келіп, келісімдерге қол қоюымыз қажет.

Су – еліміз үшін стратегиялық ресурс. Біз су мәселесімен жүйелі түрде айналысуымыз керек. Мен былтыр Біріккен Ұлттар Ұйымы аясында Халықаралық су ұйымын құруды ұсындым. Біріккен Ұлттар Ұйымын реформалау барысында осы мәселені алға қарай жылжытуымыз қажет. Алдағы сәуірде Астанада Халықаралық экология саммиті өтеді. Жиында Аралды құтқару қорына мүше мемлекеттер басшыларымен Арал мәселесін талқылаймыз. Кіші Аралдың қалпына келуі бүкіл Сыр өңірін одан әрі көркейтуге жол ашады деп үміттенеміз.

Бүгінгі басқосуға Сыр елінің азаматтары қатысып отыр. Олардың ішінде ардагерлер, зиялы қауым өкілдері, қоғам белсенділері, кәсіпкерлер және жастар бар. Осы орайда, жергілікті халықтың еңбекқорлығы мен ұйымшылдығын атап өткім келеді. Мен Сыр елі жұртшылығының бойынан туған жерге деген сүйіспеншілікті, қамқорлық пен жанашырлықты, нағыз отаншылдықты көремін. Облыс орталығымен қатар, әр ауылдың тазалығы көз тартады. Мысалы, Нағи Ілиясов, Таң ауылдарын бүкіл елге үлгі ретінде үнемі айтып жүремін. Сіздер осы аймақпен қатар, күллі еліміздің дамуына үлес қосып келесіздер.

Біз бір ел, бір халық болып жұмыла білгеннің арқасында өткен жылды мол табыспен аяқтадық.

Былтыр экономикамыз 6,5 пайызға өсті. Еліміздің ішкі жалпы өнімі 300 миллиард доллардан асты, ал жан басына шаққандағы үлесі тәуелсіздік тарихында тұңғыш рет 15 мың доллар болды. Бұл – бүкіл Орталық Азия аймағы бойынша рекордтық көрсеткіш. Ұлттық қордың валюталық активтері 5 миллиард долларға ұлғайды. Алтын-валюта қорымыз ең жоғары деңгейге жетіп, 65 миллиард доллардан асты. Шағын және орта бизнестің экономикадағы үлесі 40 пайызға жақындады. Халық саны 20,5 миллионға жуықтады. Азаматтардың орташа өмір сүру ұзақтығы 75,4 жасқа жетті.

Ең бастысы, қоғам өзгерді, реформаларымыз тұрақты сипатқа ие болды, халықтың сана-сезімінде үлкен бетбұрыс жасалды. Осы ретте, Ұлттық құрылтай айрықша рөл атқарғаны сөзсіз. Төрт жылда Құрылтай мүшелері ел өміріне ықпал ететін көптеген маңызды бастама көтерді. Ұлттық құрылтайда айтылған ұсыныстардың негізінде 26 заң қабылданды. Осының өзі Құрылтай ауқымды реформалардың негізгі қозғаушы күші болғанын айқын көрсетеді.

Өйелдердің құқығы мен балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін нақты қадамдар жасалды. Лудоманияға, яғни ойынқұмарлыққа және нашақорлыққа қарсы белсенді күрес жүргізіле бастады. Ономастика саласындағы жұмыстар ретке келтірілді. Мемлекеттік наградалар жүйесіне жаңадан құрметті атақтар енгізілді. Сол арқылы еңбек адамдарының мәртебесі арта түсті. Бұдан бөлек, біз ұлттың жаңа сапасын қалыптастыратын басты құндылықтарымызды айқындап алдық. Ұрпақтың болашағына зиянын тигізетін кеселдерге барынша тосқауыл қоятын болдық.

Құрылтай мүшелері өткен жылғы жиында ішкі саясат саласын ретке келтіру туралы бастама көтерді. Тиісті құжатты әзірлеуге өздеріңіз белсене атсалыстыңыздар. Былтыр Қазақстан Республикасы ішкі саясатының негізгі қағидаттары, құндылықтары мен бағыттары бекітілді. Енді осы құжатты басымдық ретінде қарап, белсенді түрде іске асыруымыз керек.

Қадірлі қауым!

Мемлекеттік саясаттың стратегиялық бағдарының бірі – мәдениет пен өнер. Себебі қоғамның санасы жаңғырмаса, реформалар ойдағыдай нәтиже бермейді. Бұл – ақиқат. Сондықтан біз руханият мәселелеріне айрықша мән береміз. Бұл салада бұрын-соңды болмаған ауқымды шаруалар қолға алынады. Атап айтқанда, Алматы облысында қазақ драма театры, Абай, Ақтөбе облыстарында театрлар бой көтереді. Шымкентте де Опера және балет театрының құрылысы басталмақ. Биыл Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ ұлттық драма театрының ашылғанына 100 жыл толды. Осыған орай, театр ғимаратына жүргізіліп жатқан күрделі жөндеу жұмысы аяқталмақ. Наталья Сац атындағы орыс мемлекеттік академиялық балалар мен жасөспірімдер театры да жаңғыртылады. Бұдан бөлек, екі жылдың ішінде елімізде 100-ден астам мө-

дениет ошағы жөнделеді.

Музей ісін дамыту – маңызды міндеттің бірі. Осы ретте, Қызылордада ашылған жаңа тарихи-өлкетану музейін ерекше атап өткім келеді. Мен күзде қалаға жұмыс сапарымен келгенде мұражайды аралап көрдім. Заман талабына сай салынған орталықта музей ісін ұйымдастырудың тың тәсілдері қолданылған. Бұл тәжірибені басқа облыстарға үлгі етуге болады.

Қызылордада жаңа драма театр салу жоспарымызда бар, биыл құрылысты бастауымыз керек. Өткен сапарымда мен облыстың зиялы қауым өкілдерімен кездескен кезде заманауи кітапхана салу керек деп айттым. Енді бұл құрылыс биылдан бастап жүргізіледі.

Қазіргі таңда жастар арасында Қазақстан өрлеу кезеңіне қадам басты деген пікір бар. Жас буын өкілдері жаңа қоғамдық этиканы, креативті индустрияны дамытуға зор үлес қосуда. Өлем елдері қазіргі қазақ өнерін ерекше құбылыс деп бағалайтын болды. Кино саласы да дамып жатыр.

Жас ұрпақтың ұлттық бірегейлігімізді өнерімен айшықтап, ұлтымызды жаһан жұртына танытуы – зор мақтансыз. Жастардың күш-қуаты, ынта-жігері, жаңашылдығы мен жасампаздығы кез келген салаға зор серпін береді. Сондықтан біз ескелең ұрпаққа әрдайым жан-жақты қолдау көрсетеміз. Олардың ұлттық құндылықтармен қатар жаңа заманның жақсы қасиеттерін бойына сіңіруіне барынша жағдай жасаймыз.

Бұған дейін Ұлттық құрылтайда еліміздің рухани-мәдени мұрасын өлемге таныту туралы бастамалар көтерілді. Соған сәйкес жоспарлы жұмыс жүргізіліп жатыр. Мысалы, 14 жылда алғаш рет аса құнды «Хандар шежіресі» қолжазбасын ЮНЕСКО-ның «Өлем жады» деректі мұралар тізіміне енгіздік. Биыл жазда Корея Республикасының Пусан қаласында Бүкіләлемдік мұралар комитетінің кезекті отырысы өтеді. Сол кезде «Маңғыстаудың жерасты мешіттері» ұйым тізіміне қосу мәселесі қаралады. Қазір Қазақстан материалдық емес мәдени мұралар тізіміне өз нысандарын белсенді түрде енгізіп жатқан 25 елдің қатарына кіреді. Бірақ мұнымен тоқтап қалуға болмайды. Төл тарихымызды зерделеу, өнеріміз бен мәдениетімізді өркендету үшін әлі де көп жұмыс істелуге тиіс. Бұл шаралар алдағы уақытта да жалғаса береді.

Елімізде танымдық әрі тағылымдық мәні зор тарихи орындар мен құнды жәдігерлер аз емес. Мысалы, таза ағаштан салынған Жаркент мешіті – қытай сәулетшілері мен ұйғыр шеберлерінің қолынан шыққан бірегей туынды. Алматыдағы «Вознесенск кафедралды шіркеуі» де айрықша тарихи нысан. Татулық пен достықтың символы саналатын осы екі ғимаратты «Бірлігіміз – әралуандықта» қағидатының іс жүзіндегі көрінісі деуге болады.

Ұлы даланың әрбір тау-тасы халқымыздың сан ғасырлық жылнамасынан сыр шертеді. Соның бірі – қойнауы қазынаға толы Қаратау петроглифтері. Төрт мың жылдық тарихи бар таңбалы тастар төл өркениетіміздің тамыры тым тереңде

жатқанын көрсетеді. Ғалымдарымыз Қызылорда жеріндегі Сауысқандық пен Түркістан облысындағы Арпаөзеннен жалпы саны 17 мың петроглиф тапқан. Осындай құнды жәдігерлеріміз бен ұлттық дәстүрлеріміз ЮНЕСКО-ның бүкіләлемдік мұралар тізімінде болуға әбден лайық деп санаймын. Құзырлы министрлікке осы мәселелерге қатысты жұмысты қолға алуды тапсырамын.

Сондай-ақ Абай ілімі біздің ұлттық бірегейлігіміздің, ұлттық болмысымыздың өзегі болуға тиіс. Оның ой-толғамдары қанша заман өтсе де өзекті болып қала береді. Қазіргі «Адал азамат» тұжырымдамасы ұлы ойшылдың «Толық адам» идеясымен тығыз астырып жатыр. Біз Абайдың «Қара сөздерін» ЮНЕСКО-ның «Өлем жады» деректі мұралар тізіміне енгізуіміз керек.

Әл-Фараби, Ясауи ілімдері де ұлт руханиятының ұстыны саналады. Ашығын айтсақ, ұлы бабаларымыздың өсиеттерін олардың мерейтойы кезінде ғана еске аламыз. Бұл дұрыс емес. Сондықтан Әл-Фараби, Ясауи және Абай ілімдерін жан-жақты дәріптейтін ғылыми жиындарды тұрақты өткізіп тұруымыз қажет. Бұл басқаға емес, ең алдымен, өзіміз үшін керек. Олардың мұралары – біздің рухани-философиялық болмысымыздың тірегі. Еліміздің гуманитарлық институттары ұлы ойшылдарымыздың ілімін жүйелі түрде насихаттағаны жөн.

Басты міндет – халқымыздың баға жетпес қазынасы ұлттық мұрасын сақтап, ұрпаққа табыстау. Осы ретте, кейбір Құрылтай мүшелерінің философия, әлеуметтану, саясаттану сияқты ғылымдарды дамыту және қоғамдық-саяси ой-пікірлер көпмодальды әзірлеу туралы ұсынысын атап өтуге болады. Сондай-ақ олар ғылыми мекемелердің зерттеулері онлайн платформа арқылы берік бірдей қолжетімді болуы керек екенін айтты.

Жуырда Астана мен Алматыда Президенттік кітапханалардың құрылысы басталады. Меніңше, бұл нысандар тек кітаптар жиналған жер емес, қазақтың тарихын, мәдениетін мен өркениетін дәріптейтін орталықтар болуы керек. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект қарқынды дамуына сайын ұлттық бірегейлігімізді нығайту өзекті бола түседі. Төл тарихы мен мәдениетін электронды форматқа көшіріп, оны жаһандық цифрлық өркениетке қосқан елдер ғана ұлттық болмысын сақтап қалады. Мұны жаңа дәуірдің талабы деуге болады. Түптеп келгенде, бұл – жұртымыздың идеологиялық дербестігіне және болашағына тікелей қатысты мәселе.

Мен халықтың жады мен ғылым-білімін жинақтайтын «Ұлттық цифрлық мұра» қорын құру идеясын қолдаймын. Цифрландыру және жасанды интеллект жылы аясындағы мұндай бастама тарихи мұраларды сақтап, оны терең зерделеуге жол ашады. Мен былтырғы Құрылтайда ғылыми еңбектерді, мұрағат материалдарын, мұражай қорларын және өнер туындыларын жүйелеу қажеттігін ерекше атап өттім. «Ұлттық цифрлық мұра» бұл шаруаны заман талабына сай жүргізуге мүмкіндік береді.

Жалғасы 2-бетте

Жалғасы. Басы 1-бетте

Біз соңғы жылдары сан ғасырлық тарихи мұрамызды ғылыми тұрғыдан зерделеу және дәріптеу жолында біраз жетістікке жеттік. Биыл көктемде Жошы хан туралы деректі фильмді түсіру жұмыстары аяқталады. Мен осы ауқымды жобаның басталғаны туралы Атырауда өткен Құрылтай отырысында айттым. Көп сериялы фильмнің тұсаукесері беделді халықаралық платформаларда өтеді. Бұл туынды Алтын Орда брендин жер жүзіне дәріптеуге ықпал етеді. Бірақ осындай тарихи тақырыпқа келгенде тартымды, көрнекі, яғни визуалды бейне жасаудан бөлек, алдымен оның ішкі мазмұны, мән-мағынасы терең болуын ойластыру қажет. Сондықтан менің тапсырмаммен мамыр айында Алтын Орда тарихына арналған халықаралық симпозиум ұйымдастырылады. Іс-шараға әлемнің беделді ғалымдары шақырылады.

Біз тұтас түркі өркениетін зерделеуге де баса мән береміз. Қыркүйекте ресейлік әріптестерімізбен және басқа да елдердің өкілдерімен бірге «Әр Алтай – түркілердің ата қонысы» деген халықаралық конференция өткізуді жоспарлап отырмыз.

Бес жыл бұрын менің «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты мақалам жарық көрді. Онда қазіргі заманғы ғылыми тәсілдер негізінде төл тарихымызға арналған жаңа академиялық еңбек жазу туралы тапсырма бердім. Осы ауқымды әрі іргелі зерттеу жұмысы жыл соңына қарай аяқталады. Қазақстанның академиялық тарихының көлемді жеті томдығы жарыққа шығады. Бұл еңбек мемлекеттімізді нығайтуға және ұлтымыздың біртұтас тарихи сана-сезімін қалыптастыруға қошқан қомақты үлесіміз болмақ. Осы маңызды ғылыми жинақ Тәуелсіздігіміздің 35 жылдығына орай шығарылатын. Мұның зор символдық мәні бар. Біз бұл тарихи белесті дәл осындай нақты істермен атап өтуіміз керек. Өткенді ұмытпай, болашаққа сеніммен қарасақ, еліміздің дәйекті дамуына жол ашылады. Сондай-ақ ұрпақтың отаншылдық сезімі ел игілігі жолындағы нақты іспен ұштасады.

Отаншылдық дегеніміз – әрине, Отанға деген сүйіспеншілік деген сөз. Алайда, Отан алдындағы жауапкершілігіңді сезініп, перзенттік парызыңды өтеуге талпынбасаң, «отаншылмын, патриотпын» деген сөзіңнің құны көк тиын болмақ.

Қазір қоғамда «Қазақстанның мемлекеттік Туын қайда және қашан қолданған жөн?» деген маңызды мәселе талқыланып жатыр. Бұл мәселе арнайы нормалармен және ережелермен реттеледі. Мемлекеттік рәміздерді пайдалануға жеңіл-желпі, салғырт қарауға болмайды. Заң талабы әрдайым орындалуға тиіс. Дегенмен, ең алдымен, заңның түпкі мәнін терең түсіну керек. Мемлекеттік рәміздерді қадірлеп, оларды жөнімен пайдаланатын отаншыл азаматтарды барынша қолдау қажет. Мен үйлерде, көліктерде, көшелерде, сондай-ақ еліміздегі, әсіресе, шетелдегі спорттық және іс-шараларда көп Туымыз желбіреп тұрғанда қуанып қаламын. Сол арқылы еліміздің азаматтары бірлігі бекем ұлт екенімізді көрсетеді. Олардың әрекеттерінен туған елін мақтан тұтатыны байқалып тұрады.

Қазақстанның аспанмен астасқан көк туын бүкіл әлем біледі. Еліміздің спортшылары жарқын жеңістерін, ғалымдары іргелі еңбегімен, өнерпаздары тамаша дарынымен Отанымызды жер жүзіне танытып жүр. Әр азаматымыздың жетістігі – Қазақстанның жетістігі, әр өреніміздің абыройы – барша қазақтың беделі. Біз туған жерге жанашырлығын, туған елге адалдығын нақты іспен көрсететін нағыз патриот азаматтарды қолдауымыз қажет.

Жасампаз отаншылдықтың негізгі қағидаттары өмірдің өзінен алынған дегуе болады. Мысалы, «Таза Қазақстан» жалпыұлттық акциясына, волонтерлік қозғалыстарға, қайырымдылық шараларға әлеуметтік кәсіпкерлікке және ел игілігіне арналған басқа да жұмыстарға белсене қатысу – жауапкершілікке негізделген жасампаз отаншылдық көрінісі. Бұл жайында бүгін депутат Сабильянов өте жақсы айтты.

«Таза Қазақстан» – ұлттық идеологиямыздың ажырамас бөлігіне айналды. Тазалық халқымыздың адал ниеті мен таза пейілінен басталады. Бұл – ең алдымен көшелерді, үйлерді таза, ұқыпты ұстау деген сөз. Таза Қазақстан – әдемі ұран да, науқан да емес, бұл – күнделікті қажырлы еңбектің нәтижесі. Тазалық тәртіпті күшейтеді, ал тәртіп жауапкершілікті арттырады. Осы маңызды тұжырымды ұрпақтың санасына сіңіру өте маңызды. Біз сонда ғана нағыз өркениетті және ілгері қадам басушы озық ел боламыз.

Қазақстанның патриоты болу – азаматтық жауапкершілікті терең түсіну деген сөз. Ұлт мүддесін желеу етіп бос

айқайға басатын, одан қалды, азаматтарымыздың Отанымызға деген шынайы сүйіспеншілігін саяси ұпай жинауға пайдаланғысы келетін теріс пиғылды адамдардың бізге қажеті жоқ. Барлық салада, соның ішінде зауыттарда, ауыл шаруашылығында, денсаулық сақтау ұйымдарында, мектептерде, университеттер мен ғылыми зертханаларда, мемлекеттік мекемелерде, жеке компанияларда жұмыс істеп жүрген және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ететін азаматтарымыздың Отанға адалдығын жауапкершілікке негізделген жасампаз отаншылдық деуге болады.

Қазақстан Әділеттің, Заң мен тәртіптің мекені, еңбекқор адамдардың елі болуға тиіс. Заң үстемдігі мен жасампаз еңбек жоғары тұрмыстық мәдениет идеологиясымен астасып жатуы керек. Осы қағидаттар келпеген елде табысты әрі берекелі өмір сүрудің формуласы саналады. Осындай басты құндылықтар мен өмірлік ұстанымдар әр адамның бойына отбасынан, мектеп қабырғасынан дариды. Сондықтан біз іргелі институттарды күшейтуге баса назар аударуымыз керек.

Түрлі саяси авантюристердің ұлттық құндылықтарымыздың өзегіне балта шабуына, жастарды «жаңалық» болып көрінетін жат құндылықтарға еліктіріп, адастыруына жол бермеуге тиіспіз. Менің нені меңзеп тұрғанымды бәріңіз түсініп шығарсыздар деп сенемін. Мемлекет дәстүрлі мәдени құндылықтарын қорғауға, елді іштен ірітетін зиянды нәрселерді, тұрасын айтсақ, ерсі қылықтарды насихаттауға тосқауыл қоюға міндетті.

Қоғамымызда ер мен әйел өз еркімен шаңырақ көтеріп, некесін мемлекеттік мекемеде ресми түрде тіркейтін дәстүрлі отбасы институтын заңнамалық тұрғыдан нығайта түскен жөн. Бірақ мемлекеттің моральға қатысты ресми ұстанымына сай келмейтін көзқарасы үшін біреуді қылмыстық қудалауға, моральдық жағынан кемсітуге еш жол беруге болмайды. Ал мемлекеттің ұстанымын «Әр азаматың таңдау құқығы бар. Алайда ешкім өз таңдауын біреуге күштеп таңа алмайды» деген формуламен түйіндеуге болады. Біздің мемлекетіміз барлық азаматтың құқығы мен бостандығын, ар-намысын табандылықпен қорғай береді.

Шымкентте Нұрай есімді бойжеткеннің кісі қолынан қаза болуы бүкіл елді дүрліктерді. Ұлттық құрылтайға осы оқиға бойынша 130-дан астам өтініш келіп түсті. Құдіктің Нұрайды аңдып, маза бермей, қоқан-лоқы көрсеткені анықталып отыр. Ақыры, мұның арты адам өліміне әкеп соқтырды. Осыған байланысты Ішкі істер министріне Шымкент қалалық департаментінің әрекетіне құқықтық баға беруді тапсырдым. Бас прокурор да бұл мәселені мұқият тексереді. Қыз алып қашу – адам ұрлау деген сөз, бұл – ұлтымыздың беделіне нұқсан келтіретін өрескел, жабайы қылмыс. Ондай қатігездікке ешқашан жол беруге болмайды.

Жыл өткен сайын халықтың сана-сезімі өсіп, қоғамда азаматтық жауапкершілік деңгейі артып келеді. Заңнамалық өзгерістер де соған сай болуы өте маңызды. Заң мен тәртіп – бәріне ортақ. Еліміздің әрбір азаматы заң талаптарын бұлжытпай орындауға тиіс.

Құрметті Ұлттық құрылтай мүшелері!

Кез келген мемлекеттің күші – халықта. Азаматтарымыздың жасампаздық қуатының арқасында еліміз кез келген кедергі мен тосқауылға қарсы тұрып, орасан зор табысқа жетеріне кәміл сенемін. Өздеріңіз білесіздер, мен түрлі жоспарлар құрып, стратегиялар жасауды құптай бермеймін. Себебі бос қиялға беріліп, құрғақ үде беруге түбегейлі қарсымын. Болашаққа бағдар жасап, жоспар құрғанда өмірге шынайы көзқараспен қараған жөн деп санаймын. Біз өте қауырты дәуірге қадам бастық. Бұл адамдардың үйреншікті өмір салтын бұзады, сана-сезімін өзгертеді. Цифрландыру мен жасанды интеллект түбегейлі жаңа орта қалыптастырады. Онда өбден орнығып қалғанда көрінетін ұғымдар мен тәжірибелерге мүлдем орын жоқ. Жаһандық цифрлық экономика дәуірінде мемлекеттердегі халық саны бұрынғыдай аса маңызды болмай қалатын сияқты. Жасанды интеллект заманына бейімделе білген, соған қарап тіршілігін түзген, тіпті, жаңа үдерістерге нақты әрі белсене қатысқан елдер ғана табысқа жетпек. Сондықтан Қазақстан цифрландыру ісін қарқынды дамытып, жеке және қоғамдық өмірдің барлық саласына жасанды интеллектің негізге бастады.

Біз білім, ғылым және жоғары технология саласына қомақты инвестиция

салаттық болдық. Себебі адам капиталының сапасын арттыру – айрықша маңызды міндет. Бұл, әсіресе, ел дамуының қазіргідей тарихи, бетбұрысты кезеңінде халқымыздың болашағына тікелей әсерін тигізеді. Ең бастысы – бұл жоспарлар жұртты құр уәдемен жарылқайтын тұсаукесер рәсімдері мен форумдардың көлеңкесінде қалып қоймауы керек. Біз пиар-акциялар мен көз алдайтын жалған ілгерілеуге емес, нақты жетістікке ұмтылуымыз қажет.

Цифрландыру және жасанды интеллект жылын сән қуып, ұрандату үшін жариялаған жоқпыз. Бұл шешім бүкіл мемлекеттік аппаратқа нақты міндет жүктеп отыр. Бұл – стратегиялық міндет. Сондықтан мемлекет үшін айрықша маңызды осы міндетті орындауға қатысты талап та өте жоғары болмақ. Бұл бағыттағы жұмыстың нәтижесі нақты әрі көзге көрінетін көрсеткіштермен өлшенуге тиіс. Атап айтқанда, шешім қабылдау мерзімін қысқартуға, еңбек өнімділігін арттыруға және қызмет сапасын жақсартуға оң ықпал етуі керек.

Дегенмен, басқару ісінде белең алған берекесіздікті озық технологиялар өз бетімен жойып жіберме алмайды. Мұны жете түсінген абзал. Жұмыс әуел бастан дұрыс жолға қойылмаса, бірін-бірі қайталайтын міндеттер көбейіп, қағазбастылық шаруаға кедергі келтіре берсе, жасанды интеллектің енгізу арқылы бәрін әп-сәтте жөнге келтіреміз деп – бос аурешілік. Сондықтан цифрлық өзгерістер стратегиясың жүзеге асыру үшін алдымен басқару жүйесін реттеп алу қажет. Осыған орай, шұғыл міндет туындап отыр: мемлекеттік сектордағы жұмысты ұйымдастыру мәдениетін жақсартып, оған басқару саласындағы озық тәжірибелер мен құзыреттерді енгізу керек. Цифрлық шешімдердің және жасанды интеллект технологиясының көмегімен барлық саладағы мемлекеттік басқару ісінің сапасын арттыруға мол мүмкіндік бар. Соны дұрыс пайдаланған жөн.

Жоғары технологияға негізделген, энергияны көп қажет етпейтін жаңа экономика құру үшін, ең алдымен, мықты инфрақұрылым қалыптастыру қажет. Логистика саласында алдымен көрінген жерге қойма салынып, содан кейін ғана оған аса маңызды инженерлік жүйелер тартылып жатады. Осындай қателіктерге жол бермеу керек. Оның үстіне, мұндай нысандар бәріне біріндей талаптарға сай келе бермейді. Соның салдарынан шығын көбейіп, ауқымды жұмыстың мән-маңызы жоғалады. Бұл – басқару ісіндегі сауатсыздықтың көрінісі. Сондықтан мұқият ойластырылған әрі ортақ ұстаным болуы қажет. Барлық IT инфрақұрылымның сенімді, үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ететін қуатты дата орталықтар салуға арналған арнайы аймақтарды алдын-ала анықтап алу керек. Деректерді талдау орталықтарын дәл сондай жерлерге салу қажет. Мұндай орталықтарда қуат көздері, қауіпсіздікті қамтамасыз ету және салқындату жүйесі болуға тиіс.

Үкімет Павлодар облысының әкімдігімен бірге Екібастұз бассейнінің энергетикалық қуатын пайдалана отырып, «Деректерді өңдеу орталығы алқабын» жасауды жоспарлап отыр. Бастама жаман емес, оның қаншалықты табысты жүзеге асырылатынын көре жатармыз.

Біз атом стансаларының құрылысы аяқталғанын күтпей-ақ, жаңа қуат көздерін іске қосуды қолға алуымыз керек. Сондай-ақ дата-орталықтар металлургия комбинаттары сияқты көп мөлшерде энергия тұтынатынын қаперде ұстаған жөн. Сол себепті, қуат көздерінің жеткілікті болуын қамтамасыз ету мемлекеттік саясаттың аса маңызды бөлігі ретінде қарастырылуға тиіс. Қазақстанда 123,1 миллиард киловатт-сағат көлемінде электр қуаты өндіріледі. Барлық жоспарымызды табысты орындауға бұл жеткіліксіз. Мен мұны Қауіпсіздік Кеңесінің жақында өткен отырысында нақты атап өттім. Басқаша айтсақ, біз еліміздің әлемдік бәсекедегі артықшылықтарын тиімді пайдалана алмай отырмыз.

Қазақстанның 33 миллиард тоннаға жуықтайтын орасан зор көмір қоры бар. Қазіргідей қарқынмен өндіре берсе те, көмірдің қоры 300 жылға жетеді. Елімізде жыл сайын 110 миллион тоннадан астам көмір өндіріледі. Бұл көрсеткіш бойынша әлемде алдыңғы қатардағы мемлекеттердің қатарына кіреміз. Көмір – біздің стратегиялық активіміз. Оның қоршаған ортаға зиянын түгел жоятын заманауи технологияны қолданып, көмірді толық пайдалану керек. Президент Трамп «Маған жел емес, көмір ұнайды» деп дұрыс айтады. Мұнда ақиқат бар. Көмірмен қуат өндіру ісіне Ұлттық жоба мәртебесі берілуге тиіс. Үкіметке Ұлттық жобаны әзірлеп, 20 наурызға дейін қабылдауды тапсырамын.

Көкшетау, Семей және Өскемен қалаларындағы жылу электр орталықтарының құрылысын тездету қажет. Оның қай-қайсысы да – маңызды жобалар. Бұл мәселе шешімін таппай, тым созбалаңға түсіп кеткенін мойындау керек. Ал жұртшылық оны асыға күтіп отыр. Мен Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қорының жұмысына сын-ескертпе айтамын.

Курчатовтағы электр станциясы мен Екібастұздағы 2-ГРЭС-тің қосымша энергоблоктарын уақтылы іске қосу, 3-ГРЭС-тің құрылысын бастау қажет. Энергетика жүйесінің орнықты болуын қамтамасыз ету үшін теңгерімді қуат көздерін тезірек іске қосу қажет. Бұл – ең алдымен газдан қуат өндіруге қатысты мәселе. Жаңа кен орындарын іздеу арқылы табиғи газ өндіру ісінің әлеуетін арттыру керек. Өкінішке қарай, көгілдір отын өндірісі экономикамыздың күн өткен сайын өсіп бара жатқан сұранысын өтей алмай келеді. Былтырдың өзінде тауарлы газ импортты 18 пайызға өсіп, 4,5 миллиард текше метрге жетті. Соған қарамастан, жаңа газ кеніштерін ашу жұмыстары өте баяу жүріп жатыр. Бұл – тиімсіз жоспарлаудың тікелей салдары. Қазіргі ерекше жағдайда бұған мүлдем жол беруге болмайды. Мен QazaqGaz басшылығына жеке қаражат есебінен және инвесторларды тарту арқылы болашағы зор учаскелерді игеруге кірісуді тапсырдым.

Үкімет «Самұрық-Қазына» қорымен бірге геологиялық барлау жұмыстарын жандандырып, жаңа көмірсутегі кеніштерінің игерілуін қамтамасыз етуге тиіс. Газ өңдеуге қатысты ірі жобалардың дер кезінде іске қосылуын қатаң бақылауға алған жөн. Бізге құр ниетті ғана танытатын құжаттар емес, нақты нәтижелер керек.

Энергетика жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ететін тағы бір маңызды резерв – еліміздің су ресурстары. Оның әлеуеті тиісті деңгейде пайдаланылмай отыр. Ашығын айтсақ, осы аса маңызды бағыттағы жұмыстар бей-берекет жүргізіліп жатыр. Еліміздің қолда бар су қорына шұғыл түрде нақты бағалау жасаған жөн. Өйткені кеңес заманынан қалған мөліметтер әлдеқашан ескірді. Ғылым академиясындағы ғалымдарымыз қайда? Олар нәліктен осы уақытқа дейін еліміздің су қорына қатысты баға бермеген? Қазақстанның су-энергетика ресурстарын шынайы көрсететін карта әзірлеу қажет.

Уақыт күтіп тұрмайды. Бұл құжаттарды әзірлеу жұмыстары гидроэнергетиканы жедел дамытуға кедергі болмауға тиіс. Үкімет пен «Самұрық-Қазына» қоры кейбір гидротехникалық нысандардың тиімділігін арттыру үшін оны сенімгерлік басқаруға беру мәселесін шешуі қажет.

Көлік-логистика кешеніне де баса назар аудару керек. Оны дұрыс дамытпасақ, ел экономикасын тұрақты өсіру мүмкін емес. Қазақстанның орасан зор транзиттік әлеуеті бар. Алайда, осы әлеуетті толық пайдалану үшін қыруар шаруа атқару керек.

Елімізде қызу жұмыс қолға алынды. Мыңдаған шақырымдық автокөлік жолдары мен темір жолдар салынып, жөнделіп жатыр. Басты бағыттардың талапқа сай емес тұстары ретке келтірілуде. Вокзалдар, теңіз және әуе порттары, сондай-ақ құрғақ порттар жаңғыртылып, кей жерде жаңадан салынып жатыр. Мультимодальды тасымал түрі де дамып келеді.

Автокөлік тасымалы саласы да аса маңызды. Елдегі автокөлік жолдарын халықаралық стандарттарға сай жаңғырту – айрықша маңызды міндет. Бұл, біріншіден, Қазақстанның батыс пен шығыс арасындағы транзит дәлізі ретіндегі рөлін арттыра түседі. Екіншіден, облыстар арасындағы көлік байланысын барынша жақсартады.

Жақында Қызылорда – Жезқазған жолының Қызылордаға тиесілі бөлігі салынып бітті. Жыл соңына дейін Ұлытау облысындағы бөлігінде көлік қозғалысы толық ашылады. Жолдың жалпы ұзындығы – шамамен 400 шақырым.

Ең бастысы, биыл елімізде бұрын-соңды болмаған ауқымды инфрақұрылымдық жобалар басталады. «Батыс Қытай – Батыс Еуропа» – Қазақстандағы ең негізгі жолдың бірі. Алайда, оның Қызылорда – Ақтөбе арасындағы бөлігі – тар, көлік апаттары жиі болып жатады. Мен осыған дейін бұл жолды кеңейту туралы тапсырма бердім. Биыл осы бағытта 4 жолға жаңа күре жолдың құрылысы басталады.

Қазіргі жолдың көбі облыстардың іші жолы болып қала береді. Сондай-ақ мен былтырғы Жолдауымда «Бейнеу – Сексеуіл» жолының құрылысын тездетуді тапсырғанымды білесіздер. Ондағы жұмыстар да биыл басталамақ. Жоба жүзеге асқан соң «Орта дәліздің» қашықтығы 900 шақырымға қысқарады, яғни Ақтау, Құрық порттары тура жол ашылады. Қарағанды – Жезқазған бағытындағы жол талай

жылдан бері тозып тұр. Биыл ескі жолдың қапталына екі жолақты жаңа жол салуға кірісетіз. Кейін ескі жолды да жаңғыртып, төрт жолақты жоспарланауда. Бұдан бөлек, Сарыағаш маңындағы көлік қозғалысы да өте тығыз. Сондықтан осы жылы «Сарыағаш айналма жолының» құрылысы қолға алынады. Барлық жұмыстың сапалы әрі уақтылы орындалуын тікелей бақылауда ұстайтын боламын. Себебі бұл жобалар Қазақстанның халықаралық көлік-логистика орталығы ретіндегі әлеуетін мейлінше нығайта түседі.

Автокөлік жолдарымен қатар темір жол инфрақұрылымын да кеңейтіп, жақсарту жұмысын жалғастырамын. Бұл – тасымал жолдарының өзара байланысы тұрғысынан алғанда өте маңызды мәселе. Былтыр «Достық – Мойынты» теміржолының екінші желісі іске қосылды. Алматыны айналып өтетін теміржол құрылысы аяқталды. Мұның бәрі еліміздің транзиттік әлеуетін айтарлықтай көтерді. Быыл «Қызылжар – Мойынты» және «Дарбаза – Мақтаарал» теміржол желілері салынады. Сондай-ақ «Алтынкөл – Жетіген» және «Жезқазған – Сексеуіл» бағыттары бойынша теміржол учаскелері жаңғыртылады.

Әуе жолдарын дамыту ісі Қазақстан үшін өте маңызды. Жаңа халықаралық рейстерді іске қосу қажет. Бұл – экономикалық мәселе ғана емес, азаматтары әлемді еркін-аралайтын ашық қоғамы бар мемлекет екенімізді білдіретін қадам.

Еліміздің аумағында оннан астам халықаралық көлік дәлізі бар. Бұл – оң үрдіс, оны барынша дамыту керек. Дәл осы кезде Қазақстан өзін халықаралық көлік-транзит дәлізі ретінде танытуға тиіс. Жаһандық логистика картасынан лайықты орнымызды иелену үшін жүйелі жұмыс және айқын іс-қимыл стратегиясы керек.

Үкіметке авиация саласында, соның ішінде әуемен жүк тасымалдау ісінде нақты нәтижеге жету міндеті жүктелді. Меніңше, еліміздің әлі күнге дейін Еуразияның әуемен жүк тасымалдайтын орталығы бола алмай отырғаны – кешірілмейтін қателік, қарапайым тілмен айтсақ, бұл – нағыз абсурд. Үкімет жүк тасымалдайтын мемлекеттік әуе компаниясын құру барысында кәте шешім қабылдады. Неге екені белгісіз, бұл міндетті «Қазақстан темір жолы» компаниясына жүктеді. Егер Үкімет тапсырманы орындауға қауқарсыз болса, бұл жұмысты жеке құрылымдарға өткізіп беріңіздер.

Таяуда өткен кеңейтілген кеңесте авиаотынының қымбаттығы осы саланы дамуына кедергі болып отырғаны айтылды. Оның бағасы тым қымбат, көрші елдердің әуежайларындағы бағамен бәсекелесе алмайды. Өзіміз 100 миллион тонна көлемінде шикі мұнай өндіретін ел бола тұра, қара алтыны жоқ мемлекеттермен авиакеросин бағасы жағынан таласқа түсе алмай отырмыз. Бұл ақылға сыймайды ғой! Осы ретте, еліміздегі танымал экономистерге де, энергетиктерге де айтар қатаң сын-ескертпелер бар. Кадрлық шешім қабылдау қажет болуы да мүмкін.

Біздің басты стратегиялық мақсатымыз – экономиканың сапалы өсуі қарқынды бәсеңдетпеу. Сол үшін инфрақұрылым төмендетуге қатысты жұмыстар қолға алынды, жаңа инвестициялық кезең басталғаны жарияланды. Басқа да шешімдер қабылданды. Экономика және бизнес саласы жаңа салық режиміне көшіп жатыр. Үкімет пен жергілікті атқарушы органдар фискалдық жүйедегі өзгерістің елді дүрліктірмей, бірқалыпты жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге міндетті. Салық кодексін қолдануға қатысты жұртшылықтың ойға қонымыз, сындарлы ұсыныстарын мұқият зерделеу керек. Қажет болса, түзетулер енгізген жөн. Түптің түбінде, Салық кодексі қасиетті кітап емес.

Қоғамда өзгерістер жасаған кезде халықпен тиімді байланыс орнату аса маңызды. Азаматтардың өтініштеріне қатысты жүйелі жұмыс жүргізу халықтың тыныс-тіршілігіне хабардар болып, олардың талап-тілегіне уақтылы жауап беруге жол ашыды.

Соңғы кезде маған жекеменшік мектептерді қаржыландыру тәсіліне қатысты шағымдар жиі келіп түсетін болды. Жуырда «Turkistan» газетіне берген сұхбатымда мен бұған қатысты өз ұстанымымды айттым. Білім саласын мемлекет тарапынан қаржыландырудың қазіргі тәртібі бұрмаланған. Бұл олқылықты уақыт оздырмай түзету қажет. Жекеменшік мектептерге жүргізілген аудит нәтижесінде заңсыз және негізсіз шығындарға байланысты құқық бұзушылықтар анықталды. Бұл түптілік жан басына сәйкес қаржыландыру жүйесінің осалдығынан туындап отыр.

Жалғасы. Басы 1,2-беттерде

Үкіметке білім беру саласындағы мемлекеттік қаржыландыру жүйесін шұғыл түрде реформалау жүктелді. Қаржыландырудың нақты критерийлерін әзірлеу керек. Осы орайда, орта білім беру жүйесін дамыту ісінде бизнес саласы маңызды рөл атқаратынын ескерген жөн.

Мұндай, тіпті бұдан да зор мәселелер денсаулық сақтау саласында да туындап отыр. Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының жұмысын жан-жақты тексеру барысында көптеген заң бұзушылықтар мен қызмет бабын асыра пайдалану жағдайлары анықталды. Мемлекеттен қыруар қаржы жымқыру үшін көпе-көрнеу жалған деректер ұсынылған, өтірік мәліметтер енгізілген.

Бүкіл ел экономикамызды өркендетіп, инфрақұрылым жобаларын жүзеге асыру үшін бар күш-жігерін жұмылдырып, денсаулық сақтау саласын дамытуға қаржысын жұмсап жатса, әлеуметтік салаға бөлінген орасан зор қаражат талан-таражға түсуде. Медицина саласын дамытуға мемлекет 2024-2025 жылдардың өзінде 7,8 триллион теңге бөледі емес пе?! Түсінікті болуы үшін айтайын, бұл – 15,5 миллиард доллар деген сөз.

Мемлекеттің білім беру және денсаулық сақтау саласына жұмсап жатқан қаржысы, ең алдымен, азаматтарымыздың тұрмыс сапасын арттыруға арналатынын және Әділетті Қазақстанды құру стратегиясымен ұштасып жатқанын түсінген абзал.

Құқық қорғау органдарына сыбайлас жемқорлықтың қитұрқы амал-айласын тауып, пайдаға кенеліп жатқандарды анықтау тапсырылды. Мен Үкіметтің Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорын Қаржы министрлігіне беру туралы шешімін қолдаймын. Әлеуметтік сала басшыларының біліксіздігі мен мемлекет мүддесіне нөмірқұрайлы қарауының салдарынан Қорда осындай жағдай орын алып отыр. Бұл жағдайда патриотизм туралы сөз қозғаудың өзі артық. Сондықтан шенеуніктер адал болуға тиіс деген талап жалпы мемлекеттік ауқымдағы өзекті міндет болып қала береді.

Шектен шыққан алаяқтар ұлттық қауіпсіздігімізге зыяндап қатер төндіруге айналды. Медициналық сақтандыру қорында қомақты қаржы қолды болса, сол уақытта «Жедел жәрдем» қызметкерлері мен фельдшерлер алаяқтардың арбауымен наразылық акциясына шығады, әлеуметтік талаптар қояды.

Біздің азаматтарымыз алаяқтардың құрбаны болып жатыр. Көптеген адам адал еңбекпен тапқан табысынан айырылуда. Алдауға сеніп, қылмыстық қаржы операцияларының қақпанына түсіп жатыр. Өлемде иммиграциялық алаяқтық та қатты ушығып тұр. Еуропа мен АҚШ-та не болып жатқанын баршаның көріп-біліп отырсыздар. Бұл мәселе біздің еліміз үшін де өзекті. Себебі уақыт өткен сайын Қазақстан шетелдіктердің жұмыс істеуіне және тұрақтап қалуына қолайлы елге айналып келеді. Құқық қорғау органдары Қазақстан аумағында шетелдіктердің тұрақты тұруын заңдастыру үшін заңсыз құжат әперумен айналысқан алаяқтардың қылмысын әшкереледі.

Экономикалық немесе әлеуметтік саладағы алаяқтық қылмыстарға қарсы күресті күшейту қажет. Сондай-ақ ұсақ бұзақылардан, вандалдар мен ұрылардан бастап, ұйымдасқан қылмыстық топ мүшелеріне және қоғамның тыныштығын бұзғысы келетін арандатушыларға дейін, қысқасы, заң мен тәртіпті бұзғандардың бәрін батыл түрде жауапкершілікке тарту қажет. Бұл – өте өзекті әрі ең басты міндеттің бірі.

Цифрландыру үдерісі барлық жерде жаппай жүргізіледі. Сондықтан дербес деректерді заңнамалық тұрғыдан қорғауға, азаматтардың қаржылық және цифрлық сауатын арттыруға ерекше көңіл бөлу керек.

Тағы бір өзекті мәселе – халықаралық ахуал шиеленісіп тұрған заманда стратегиялық экономикалық серіктестерімізбен тиімді байланыс орнату. Біздің ұстанымымыз айқын: Қазақстан экономикалық интеграцияны қолдайды, осы үдеріске белсене атсалысады. Бірақ бұл ықпалдастық біздің мүддесін тұрғысынан қарағанда әділ болуы керек. Был Қазақстан Еуразиялық экономикалық одаққа төрағалық етеді. Біз еуразиялық ықпалдастықтың тиімділігін арттыру үшін жасанды интеллектіні енгізу мәселесіне басымдық береміз. Саудадағы кедергілерді жою, негізсіз протекционизмге қарсы күресу жұмыстары жалғаса береді. Мәселен, еліміздің ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеу саласы орынсыз қысымға ұшырап отырғанын қалыпты жағдай деуге болмайды. Еуразиялық экономикалық одақ құрамындағы мемлекеттердің субсидия берілетін өнімдері көбейіп кеткендіктен, отандық тағам өнеркәсібінің өкілдері өнім өндіруді азайтуға мәжбүр. Ал бұл – біз үшін азық-түлік қауіпсіздігінің мәселесі. Сондықтан интеграцияның әділ жүргізілуі қажет екенін айтып отырмын.

Үкімет ұлт мүддесін қорғау үшін барынша белсенді жұмыс істеуге тиіс. Тараптардың мүддесі әділ ескерілетін орта тұсты тауып, Қазақстанның ұстанымын дәйекті, кәсіби түрде қорғау қажет. Сонда ғана экономикамызды халықаралық нарықтағы бәсекеге барынша қабілетті ете аламыз.

Қымбатты жиынға қатысушылар!

Біз мүлде жаңа құбылыстардың пайда болғанына күйе болып отырмыз. Өзіміз де, кейінгі ұрпақ та бұған бейімделуіне тура келеді. Басқаша айтсақ, бұрын мүмкін емес еді немесе адам сенгісіз көрінетін нәрселер қазір қалыпты жағдайға айналуда. Халықаралық құқық көз алдымызда қадір-қасиетінен айрылып жатыр. Дүние жүзінде сенім дағдарысы күшейі түсті. Өлемде әскери шығындар рекордтық деңгейге жетіп, үш триллион долларға жуықтады. 2035 жылға қарай бұл көрсеткіш тағы еселеп өсуі мүмкін.

Күн өткен сайын өрши түскен милитаризация халықаралық қоғамның әлемде әділ тәртіп құруға бағытталған күш-жігерін жоққа шығарып жатыр. Осындай күрделі жағдайда сыртқы саясаттың мән-маңызы арта түседі. Ол барынша теңгерімді болып, мемлекеттің стратегиялық мүддесін қорғауға және ілгерілетуге бағытталуы керек. Жалпы, дипломатияда бұрын шешімнің салдары өте ауыр болады. Мемлекеттің ұзақ мерзімге арналған мүдделеріне орын толмас нұқсан келуі ықтимал. Бізге бұл жағдай жақсы таныс. Экономика саласында бір жоспарды немесе тұжырымдаманы басқа бір бағдарламалық құжатпен алмастыруға болады. Ал халықаралық шарттарға қол қойған соң одан бас тарта алмайсыз. Айтылған сөз – атылған оқ!

Біз дипломатияны халықаралық қақтығыс пен дау-дамайға апаратын жол емес, мәмілеге, келісімге келудің еш баламасы жоқ, ең маңызды құралы деп білеміз. Кәсіби ұстаным мен шынайы ниет болса, кез келген қақтығыстың түйінін тарқатуға болады. Мен Ибраһим келісімдеріне қосылу туралы шешім қабылдадым. Президент Трамп тарихтың астарын және қазіргі саяси ахуалды терең түсіне отырып жасаған мұндай келісімдерді дипломатиялық инновация деуге болады. Ол Таяу Шығыста бейбітшілікті мықтап орнатуға арналған Ибраһим келісімдеріне қосылу жөніндегі шешімінің дұрыс екеніне сенімді және оны жүзеге асыруға бар күшін салады. Бұл келісімнің түпкі мәнін түсіну үшін оның атауына назар аударуымыз керек. Авраам, яғни, Ибраһим дін тарихында иудаизм, христиан және ислам діндеріне ортақ пайғамбар болып есептеледі.

Еліміз бүкіл адамзатты біріктіретін құндылықтарға арқа сүйеуге тиіс. Біз түрлі халықтар мен дін өкілдері арасында татулық болғанын қалаймыз. Сол себепті, осы келісімге қосылғанымыздың мән-мағынасы ерекше, бұл шешім еліміздің халықаралық беделіне оң серпін береді.

Қазақстан – жауапкершілігі жоғары «орта держава» және жер көлемі бойынша ислам әлеміндегі аса ірі мемлекет. Біз баршаға түсінікті, яғни ақылға қонымды және әділ саясатты жақтаймыз, осы ұстанымды әрдайым сақтаймыз. Сыртқы саясаттағы іс-әрекетіміздің бәрі бір ғана мақсатты көздейді. Ең бастысы, Қазақстанның жерінің тұтастығын, қауіпсіздігі мен егемендігін қамтамасыз етуіміз керек. Қазақ мемлекетінің басшысы ретінде мен үшін Тәуелсіздік – бәрінен қымбат! Бұл – мерейтойі кезіндегі ұран емес, қазіргі дүрбелеңге толы заманда ұлттық стратегиямыздың негізгі қағидасы. Мен «Тәуелсіздік дегеніміз – ең алдымен, жалпыұлттық бірлік пен келісім» екенін үнемі айтып жүрмін. Біз ел бірлігін сақтап, өсіп-өркендеген, абырой-беделі жоғары әрі қуатты мемлекет құруды басты міндетіміз деп санауымыз қажет. Осы мақсатқа стратегиялық тұрғыдан қарап, парасатты, дана халық екенімізді көрсетуіміз керек.

Бұрын да айтқам, қазір де атап өткім келеді: біз «тарихи жарақат алған» ұлт психологиясынан біржола арылуымыз керек. Басқа түскен қайғы-қасіреттің бәрін өзге халықтардан көру, ұлтымыздың маңдайына жазылған ашы тағдыр туралы бітпейтін пікірталастар жүргізу – кешегі күннен өмір сүру деген сөз.

Бүкіл әлем өзгеріп жатыр, білше де өзгеретін уақыт келді. Біз – болшағы жарқын, жолы ашық жас мемлекетпіз. Сондықтан уақыт көшінен

қалмай, тек алға қарай жүруіміз керек.

Әлем барлық салада бірдей үлкен өзгеріске ұшырайды. Саясат пен экономикадан бастап, климат пен технологияға дейін, бәрі өзгереді. Мұндай жағдайда біз де батыл әрі тосын инновациялық шешім қабылдай білуіміз, еш нәрседен қорықпауымыз керек. Мен Үкімет мүшелеріне «Егер әлдекінен немесе әлденеден қорықсаңыздар, маған қызметтік хат жазыңыздар. Егер сіздер қабылдаған шешімнің, иә болмаса ұсыныстың пайдасы болатынын байқаса, оң резолюция қоямын. Бүкіл жауапкершілікті өзіме аламын» деп ескерттім. Осы үндеуді, ең алдымен, мемлекеттік қызметшілерге, кәсіпкерлер мен ғалымдарға қарата айтып отырмын. Үлкен әрі түбегейлі өзгерістер уақыты келе жатыр, тіпті, басталып кетті деуге болады. Еліміз жаңа тарихи әлемнен лайықты орнын иеленуі қажет.

Қымбатты достар!

Биыл Қазақстанның келешегіне тікелей ықпал ететін аса маңызды жыл болады. Мен мұны жақында «Turkistan» газетіне берген сұхбатымда атап өттім. Еліміз ауқымды саяси жаңғырудың жаңа кезеңіне қадам басқалы тұр. Алдағы парламенттік реформа осы өзгерістердің өзегі болатыны анық.

Жолдауымда бір палаталы Парламент құру туралы бастама көтергенімді білесіздер. Бұл аса маңызды мәселе қоғамда кеңінен талқыланды. Мен былтыр 8 қазанда Парламенттік реформа жөніндегі жұмыс тобын құру туралы өкімге қол қойдым. Оның құрамына белгілі заңгерлер, сарапшылар, саяси партиялар мен қоғамдық ұйымдардың өкілдері кірді. Елдік іске бей-жай қармайтын басқа да азаматтарымыздың бұл талқылауға қатысуы өте маңызды. Сондықтан e-Openish платформасы мен Egov порталында «Парламенттік реформа» деген арнайы бөлім ашылды. Азаматтарымыз осы мәселеге қатысты өздерінің ой-пікірін білдіріп, ұсыныстарын жолдады. Жұмыс тобы келіп түскен ұсыныстарды жинақтап, зерделеп, парламенттік реформаны барлық жағынан қарастырды, өте маңызды жұмыс атқарды. Бұл бағыттағы шаруаның бәрін өзім тікелей бақылауда ұстадым. Былтыр қазан айының ортасында Жұмыс тобының алғашқы отырысын өткіздім. Желтоқсанның 2-сі және 29-ы күндері тағы екі жиын болды. Жаңа жылдан бері Жұмыс тобының мүшелері 3 рет бас қосты. Соңғы отырысы күні кеше ғана Құрылтай қарсаңында өтті.

Бір сөзбен, конституциялық реформа туралы қызу талқылаулар жарты жылға жуық уақыт бойы жүріп жатыр. Бір палаталы Парламентке көшу туралы бастаманы халық қолдап отыр десек, ешқандай қате болмас. Қоғамдық пікірді білу үшін тұрақты түрде жүргізілген сауалнамалар және жұмыс тобының қортындысы да осы пайымға келіп тоғысады. Депутаттар мен партия фракцияларының жетекшілері жақында аймақтарды аралап, сайлаушылармен кездесіп қайтты. Олар халықтың осы бастамадан хабардар екенін және реформаны қолдап отырғанын айтуда. Бұл жерде қандай да бір пікір қайшылығы жоқ.

Жалпы бағыт-бағдарымыз – айқын. Алдағы өзгерістерге қатысты ортақ мәміле бар. Жұмыс тобы барлығын жан-жақты сараптап отырып, нақты пайымдары мен ұсыныстарын ортаға салды. Негізгі пікірталас «Жаңа Парламент қандай болады, неше депутаттан тұрады? Құрылымы қандай болады және қалай жұмыс істейді?» деген сауалдар жөнінде өрбіді. Бұл терең зерделеп, жан-жақты сараптап, өлшеп, байыппен түпкілікті шешім қабылдайтын аса маңызды, тіпті, шешуші мәселе болды дер едім.

Қазір мен Ұлттық құрылтайдың төрінен сіздерге Жұмыс тобында талқыланған негізгі ұсыныстарды таныстырғым келеді. Ең алдымен, болашақ Парламенттің атауы бойынша пікірімді айтсам. Қысқаша айтқанда, Құрылтай деген атауды беру керек деп сенемін. Құрылтайдың тарихи аясы да, мағынасы да халқымызға түсінікті, жақын. Құрылтай отырыстарын жаңғырту бастамасын мен өзім 2022 жылы көтердім. Бұл баяндаманың басында Құрылтай жұмысының тиімділігі мен пайдасына ден қойдым. Жалпы, еліміздің саяси жүйесінде Құрылтай атауын аса маңызды мемлекеттік институттың символы ретінде сақтап қалуымыз керек деп ойлаймын.

Ал депутаттар санына келсек, бұл мәселе де қызу пікірталас туғызды. Ең көп пікір қайшылығы осы мәселеге қатысты болды. Бірінші тарап еліміздегі халық санына қарай пропорционалды үкелілік идеясын ұсынды. Екінші тарап депутат санын 500-ге дейін арттыру қажет деді. Біздің

негізгі мақсатымыз – шын мәнінде тиімді әрі кәсіби Парламент құру. Жаңа заң шығарушы орган елдегі ауқымды өзгерістерге заңнамалық тұрғыда барынша қолдау көрсетуге тиіс. Өлемдегі озық тәжірибелерге қарасақ, бұл үшін депутат санын көбейтудің еш қажеті жоқ. Сондықтан, мәселе – санда емес, сапада! Ең бастысы, Парламентте нағыз отанышыл азаматтар – білікті мамандар отыруға тиіс!

Жұмыс тобы азаматтардың ұсыныстарын мұқият зерделеп, қызу талқылады. Ақыр соңында Парламенттің мандат саны 145 болуы керек деген байламаға келді. Жаңа Парламентте Төрағаның үш орынбасары болуы мүмкін. Ал комитет саны 8-ден аспауы керек.

Ұсыныстардың екінші бөлігі Парламенттің негізгі мемлекеттік органдардың құрамын жасақтау ісіндегі құзыреті туралы болды. Қазіргі Конституцияға сәйкес Конституциялық соттың, Жоғары аудиторлық палатаның және Орталық сайлау комиссиясының құрамын жасақтау құзыреті Мәжіліс, Сенат және Президент арасында теңдей бөлінген. Енді осы маңызды мемлекеттік құрылымдардың барлық маңызы Парламенттің келісімімен ғана тағайындалуы қажет деген ұсыныс айтылды. Бұған қоса, Президенттің ұсынысы бойынша Жоғарғы соттың барлық судьяларын сайлау құзыретін жоғары өкілді орган депутаттарына беру ұсынылды. Бұл – билік тармақтары арасындағы теңемелі тепе-теңдік жүйесін нығайту және ұлттық парламентаризмді дамыту жолындағы маңызды қадам.

Ұсыныстардың үшінші бөлігі жаңа Парламентті жасақтау тәртібі туралы болды. Депутаттар енді пропорционалды жүйе қағидатымен сайланады. Мұндай тәсіл саяси партиялардың институционалдық рөлін күшейтеді. Сондай-ақ олардың қоғам алдындағы жауапкершілігін арттырады. Кейбір партиялар Парламентпен қатар барлық деңгейдегі мәслихаттарды пропорционалды жүйемен жасақтауды ұсығанын білемін. Бірақ аймақтарда мажоритарлық жүйені сақтап қалу керек деп ойлаймын. Еліміздің өңірлерінде жергілікті азаматтардың дауыстары, пікірлері жақсы естілуі қажет. Бұл – мен үшін айқын ұстаным.

Талқылау кезінде маған Парламенттегі Президент квотасын қалдыру керек деген ұсыныс айтылды. Бірақ мен жаңа Парламент ешкімнің қамқорлығына, қадағалауына мұқтаж емес екеніне сенімдімін. Депутаттардың ішінде арнайы тағайындалған «таңдаулы тұлғалар» болмауы керек. Олар бәріне бірдей, ортақ тәртіппен сайлануға тиіс. Соған сәйкес Қазақстан халқы Ассамблеясының арнайы квотасы да алынып тасталады. Осы ұстаныммен жастарға, әйелдер мен ерекше қажеттілігі бар азаматтарға арналған квотаны қоса алып тастауды ұсынғандар болды. Бірақ бұл мүлде басқа мәселе. Бұл квота – әлеуметтік әділдік қағидатының айқын көрінісі, сондай-ақ еліміздегі барлық қоғамдық-саяси өкілдерді ескеретін маңызды талап. Сол себепті, осы квоталарды өзгеріссіз сақтап қалуы ұсынамын.

Бұған қоса, партиялардың Парламентке өту межесін қазіргі бес пайыздан жеті пайызға қайтару қажет деген пікір айтылды. Бұл ереже кезінде Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің басқармасымен қабылданған болатын. Бес жыл бұрын енгізілген осындай өзгерістер сайлау заңнамасын жақсартуға едәуір септігін тигізді. Межені төмендету арқылы Парламенттегі ірі саяси күштердің үстемдігін азайтып, партиялар арасындағы бәсеке күшейтуді мақсат тұтқан едік. Бүгінгі таңда осы норманың тиімділігіне кезіміз жетті. Ел тарихында алғаш рет Мәжіліске алты партияның өтуі – соның айқын дәлелі. Сондықтан мен бес пайыздық межені қалдырған жөн деп санаймын.

Ұсыныстардың төртінші бөлігі заң шығарушы органның жұмыс тәртібі мен рәсімдеріне қатысты болды. Жаңа Парламентте депутаттарды бес жылға сайлау көзделіп отыр. Заң қабылдаудың үш кезеңнен тұратын процедурасы ұсынылады. Депутаттар бірінші кезеңде заң жобасын жалпы мақұлдайды. Одан кейін өзгерістерді мақұлдайды, соңында заңды қабылдайды. Осылайша, біз Парламент қызметін түбегейлі қайта құру арқылы осыған дейін жүзеге асырылған саяси реформалардан одан әрі жалғастырамыз. Мемлекеттің институционалдық тұғырын нығайтып, «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидатына сәйкес орнықты саяси жүйе қалыптастырамыз. Басты мақсатымыз да – осы. Билік институттарының жаңа құрылымы баршаға бірдей мүмкіндік беретін әділетті қоғам құрудың

маңызды негізі болмақ.

Түптеп келгенде, біз бір қоғам болып қолға алған Парламенттік реформа еліміздің әлеуетін арттыратын болады. Сонымен қатар әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің қарқынды күшейтіп, сапасын жақсартуға түседі. Мен Мемлекет басшысы ретінде бұған кәміл сенемін.

Мен реформалар қоғамның қажеттілігі мен мемлекеттің даму жоспарына сәйкес үздіксіз жалғаса беретін үдеріс екенін бұған дейін бірнеше рет айттым. Өзгеріс жасау мәселесі әбден пісіп-жетілгенін Жұмыс тобы аясында өткен талқылаулардың қорытындысынан анық байқауға болады. Біз заңгерлер мен сарапшылардан, қоғам белсенділерінен парламенттік реформаға қатысты бес жүзден астам ұсыныс алдық. Еліміздің жалпы конституциялық құрылымына қатысты ұсыныстар саны бұдан үш еседей көп болды. Оның ішінде Жұмыс тобының құзыретіне кірмесе де, нақты негіздемесі бар, мұқият қарастыруды қажет ететін мәселелер де болды. Мысалы, қоғамды өңірлер мен этномәдени бірлестіктер өкілдерінің мемлекеттік билік жүйесінде болуына қатысты жайттар алаңдатады. Бұл жайында депутат бүгін Пономарев баяндады. Мұның елесіз қалдыруға болмайтын, маңызды мәселе екені сөзсіз. Сондықтан оған мемлекет мүддесін ескере отырып, зор жауапкершілікпен қарау қажет. Жоспарланған өзгерістің бәрі үйлесімді болып, бірін-бірі толықтырып отыруы керек, ешқашан өзара қайшылыққа әкеп соқтырмауға тиіс.

Қазақстандағы бірлік пен келісімнің бірегей үлгісі конституциялық қағидаттарға негізделген. Елімізде билік пен қоғам арасындағы қарым-қатынасты қалыптасқан дәстүрі бар. Менің мызғымас ұстанымым – осы құндылықтарды сақтап қана қоймай, нығайта түсу қажет.

Реформалардың жаңа кезеңінде қоғам дамуының барлық мәселесіне қатысты тұрақты жалпыұлттық диалог жүргізу үшін ауқымды платформа немесе билік мінбер қажет. Халқымыздың ынтымақ-бірлігін нығайтуға ықпал ететін негізгі қоғамдық-саяси бірлестіктер мен құрылымдар осы платформаға келіп тоғысуға тиіс. Бұл ретте, Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Ұлттық құрылтайдың тарихи мән-маңызы зор әрі айрықша жауапты миссиялары табысты аяқталды деп санауға болады. Енді жаңа институт ретінде Қазақстанның Халық Кеңесін құруды ұсынамын. Ассамблея мен Ұлттық құрылтайдың қазақ мемлекеттілігін және Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігін дәйекті түрде нығайту сияқты міндеттерін осы жаңа органға жүктей отырып, стратегиялық сабақтастықты сақтап қалу өте маңызды деп санаймын. Сонымен бірге, Халық Кеңесі басқа елдердегі консультативтік құрылымдардың оң тәжірибелерін ескере отырып құрылатын жаңа мемлекеттік орган болмақ. Оның құрамына барлық этностың, түрлі санаттағы азаматтардың және аймақтардың өкілдері кіреді.

Қазақстанның Халық Кеңесі мемлекетіміздің жоғары консультативтік органы мәртебесіне ие болады. Кеңесті 126 адамнан жасақтап, оған этномәдени орталықтардың 42 өкілін, ірі қоғамдық бірлестіктердің 42 өкілін және мәслихаттар мен аймақтардағы қоғамдық кеңестердің 42 өкілін қосу ұсынылды. Халық Кеңесінің барлық мүшесін Президент тағайындайды. Ал төрағасының оның мүшелері сайлайды. Кеңес төрағасының қоғамдық негізде жұмыс істеп, ротация арқылы тағайындалатын екі орынбасары, сондай-ақ хатшылық меңгерушісі болады.

Халық Кеңесіне заң шығаруға бастамашылық ету құқығы берілуге тиіс. Бұл қадам оның мәртебесін айтарлықтай арттыратыны сөзсіз. Жылына кемінде бір рет шақырылатын сессия Халық Кеңесінің жоғары органы ретінде атқарады. Қазақстан халқы Ассамблеясының этносаралық және конфессияаралық келісім мәселелеріне қатысты негізгі қызметі Кеңеске беріледі. Ішкі саясатты жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеу жаңа органының негізгі міндетінің бірі болмақ. Бұл мекеме мемлекеттік идеологияға қатысты мәселелерді, сондай-ақ Конституцияның және еліміздегі өзге де аса маңызды құжаттардың ережелерін түсіндіріп, насихаттау жұмысымен айналысады. Өлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезін, мемлекеттік маңызы бар басқа да гуманитарлық форумдарды өткізу де Кеңестің құзыретіне кіреді. Халық Кеңесінің мәртебесі мен оны құру тәртібі Конституцияның арнайы бөлімімен және конституциялық заңмен реттеледі.

Соңы. Басы 1,2,3-беттерде

Кәсіби заңгерлер Ата заңның мәтініне қатысты пікірлерін білдірді. Олар Конституциямыздың кейбір тұстарын нақтылай түсу қажеттігіне назар аударды. Атап айтқанда, Мемлекет басшысын сайлау мәселесі бойынша маңызды ұсыныс бар. Қазіргі Ата заңға сәйкес Президент өз міндетін атқара алмайтындық оқыс жағдай туындаса, оның өкілеттігі қалған мерзімге Сенат төрағасына беріледі. Сенат төрағасының мемлекетті басқаруға мүмкіндігі болмаса, Президент өкілеттігі белгіленген тәртіпке сәйкес тиісті лауазым иелеріне өтеді. Бұл ретте, мәселенің бәрі «қалған мерзімге» деген сөзге келіп тіреледі, осы мәселені ерекше атап өткен жөн. Басқаша айтсақ, «қалған мерзім» 6 айға да, 6 жылға да созылуы мүмкін. Сондықтан Мемлекет басшысы мерзімінен бұрын қызметтен кетсе, екі айдың ішінде кезектен тыс Президент сайлауы өтеді деген норма негізгі заңда нақты белгіленуі қажет. Бұл қадам халықаралық озық тәжірибеге сай келеді.

Еліміздің кез келген басшысы билікке сайлау арқылы, яғни заңды түрде келуі керек. Бұл – мен үшін мызғымас ұстаным. Осы норма кейінгі мемлекет басшылары үшін де өзгермейтін қағида болуға тиіс! Сонымен қатар Конституциямыздың мәтінінде жекелеген қателер бары анықталды. Кезінде терминологиялық, стильдік кемшіліктерге жол берілген. Конституциялық реформа аясында осы олқылықты да түзеуіміз керек. Бұл жұмысқа заңгерлермен қатар, білікті тіл мамандары шақырылады. Тағы бір маңызды мәселе. Біз Ата заңның Преамбуласын ұлттық құндылықтарымызды айшықтап, қанша заман өтсе де, өзекті болып қала беретіндей етіп қайта жазуымыз керек. Онда қазақ жеріндегі өркениет пен мемлекеттіліктің тарихы терең екені нақты көрініс табуға тиіс. Сол арқылы біз Қазақстанның Ұлы далладағы ұлы мемлекеттердің мұрагері екенін паш етуіміз керек.

Бұдан бөлек, Конституциямызға «Біз бәріміз Өділетті Қазақстанды ең жоғары мақсат ретінде көздейміз және оған жетеміз» деген қағидатты енгізуіміз керек. Негізгі заңға, соның ішінде, Преамбуланың жаңа мәтініне құқықтық мемлекет құруға, сондай-ақ табиғатты аялауға және қоршаған ортаны қорғауға қатысты қағидаттарды енгізу керек деп санаймын. Мемлекет құрылысына қатысты осы қағидаттың бәрі – ешқашан ескірмейтін, әрдайым өзекті болып қала беретін және қайта қарауға жатпайтын мызғымас қағидаттар. Біз Ата заңда еліміздің зайырлы мемлекет екенін әйгілейтін нормаларды сақтап, күшейте түсуіміз қажет. Конституциямыз заман талабына

сай болуы керек.

XXI ғасырда цифрландыру үдерісі өте жылдам жүріп жатыр, тұрақты және аса қарқынды сипатқа ие болды. Жоғары технология адамның күнделікті өміріне, құқықтары мен бостандықтарына тікелей әсерін тигізе бастады. Болашақта бұл үрдіс үздіксіз жалғаса беретіні анық. Сондықтан еліміздегі цифрландыру үдерісінің институционалдық-құқықтық негізі Ата заңда міндетті түрде аталып өтуі қажет. Конституцияда азаматтардың дербес цифрлық деректері заңмен қорғалатыны нақты айтылуы керек деп санаймын.

Мен өзінше келіп түскен ұсыныстардың негізгі тұстарына тоқталып өттім. Осылайша, конституциялық реформаның жалпы сұлбасы шығып келеді. Жарты жыл бойы өткізілген пікірталастар мен талқылаулар кезінде алдағы реформаға қатысты басты ұстанымдар айқындалды. Бұл ұстанымдар бір-бірімен өзара тығыз байланысты. Тиісті байланыс арналары арқылы халықтан келіп түскен идеялар мұқият сараланды. Ойға қонымды бастамалар барынша ескерілді. Халықтың қолдауына ие болса, Қазақстанның мемлекеттік құрылысының жаңа кезеңі басталады.

Құрметті Құрылтай мүшелері!

Сіздердің әрқайсыңыз ауқымды реформаларды жүзеге асыруға белсене атсалысып жүрсіздер. Елдегі өзгерістердің логикасын жақсы түсінесіздер. Саяси жаңғырудың басты мақсаты – Қазақстанның әлеуетін арттыру және мемлекеттілігіміздің қазіргі заманғы сын-қатерлерге дайындығын күшейту. Үстірт өзгерістер жасау маңызды емес. Мемлекеттік институттардың түпкі мөнін өзгерту және олардың өзара байланысын жақсарту маңызды.

2022 жылғы конституциялық реформалардың нәтижесінде біз саяси жүйені теңгерімді етуге және мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыруға арналған шаралар қабылдадық. Заң үстемдігін нығайтып, құқықтық мәдениетті орнықтыру үшін Конституциялық сот құрылды. Жаңа Әкімшілік рәсімдік-процестік кодекс қабылданған соң сот үкімдері азаматтар мен кәсіпкерлердің пайдасына көбірек шешіле бастады. Олардың өз заңды мүдделерін табысты қорғауына жол ашылды. Кассациялық соттардың құрылуы және Адам құқығы жөніндегі үкілдің конституциялық мәртебеге ие болуы азаматтардың құқықтарын қорғау жүйесін нығайту жолындағы маңызды қадам болды.

Біз сайлау жүйесін және өкілді органдарды жасақтау тәртібін жетілдіріп, олардың саяси ықпалы мен құзыреттері едәуір күшейтілді. Жаңа

сайлау моделі Парламентке және мәслихаттарға түрлі идеологиялық көзқарастағы адамдарға және саяси партиялар өкілдеріне жол ашып берді. Ауыл өкімдерін сайлау жүйесі енгізілгеннен кейін атқарушы билік тармағы жаппай жаңарды. Мемлекет басшысының туыстарына басқару жүйесіндегі жоғары әрі негізгі лауазымдарды иеленуге тыйым салынуы аса маңызды конституциялық жаңалық болды. Осылайша жан-жақты өзгерістер сот, заң шығару, атқару сияқты билік тармақтарының бәрін қамтыды. Бұл өзгерістер орталық деңгейде де, өңірлік деңгейде де болды. Бұдан бөлек, жоғарғы билік деңгейінде, яғни Президенттік институтта да елеулі өзгерістер жасалды.

Жүзеге асырылған және жоспарланып отырған өзгерістер асығыс қабылданған немесе белгілі бір жағдайға байланысты туындаған шешімдер емес. Мен бұл реформаның бәрін мемлекет мүддесінің сөзсіз басымдықтары мен халықтың игілігі тұрғысынан мұқият ойластырдым. Сондықтан бастамалардың бәрі елді жан-жақты жаңғыртудың ұзақ мерзімге арналған біртұтас стратегиясына тоғысып отыр. Оң әрі тұрақты нәтижеге жету үшін эволюциялық жолмен жүру, кезең-кезеңімен әрекет жасау, сондай-ақ қоғамды жаңа саяси және экономикалық ахуалға бейімдеу қажет екеніне сенімдімін. «Әр нәрсенің өз уақыты бар» деп халқымыз бекер айтпаған.

Ұлттық құрылтайдың бүгінгі қорытынды отырысында да осындай сөз туып тұр деп санаймын. Сол себепті жаңадан маңызды ұсыныс айтқым келеді. Мен ұсынатын жаңашылдықты біз бірнеше жыл бойы мұқият қалыптастырып келе жатқан саяси құрылымның үйлесімді түйіні деуге болады. Өңірге Қазақстан Республикасының Вице-президенті институтын құру, тиісінше оны Конституцияда бекіту туралы болып отыр. Вице-президентті Мемлекет басшысы Парламент депутаттарының көпшілігінің келісімімен ала отырып тағайындайды. Оның құзырет аясын Мемлекет басшысы өзі белгілейді.

Вице-президент Президенттің тапсырмасы бойынша:

- Халықаралық форумдарда және шет мемлекеттер делегацияларымен өткізілетін келіссөздерде Қазақстан Республикасының атынан өкілдік етеді;
- Парламентте Президенттің атынан өкілдік етеді;
- Еліміздің және шетелдердің қоғамдық-саяси, ғылыми және мәдени-ағартушылық ұйымдарымен қарым-қатынас орнатады;
- Президенттің басқа да тапсырмаларын орындайды.

Вице-президенттің қызметтік міндеттеріне қатысты осы негізгі ережелерді де Конституция мәтінінде көрсеткен жөн болар еді.

Қазіргі Парламенттің қызметін қамтамасыз етіп отырған аппараттық құрылымның бір бөлігі және Мемлекеттік кеңесші лауазымы қысқартылады. Президент Өкімшілігінің міндеттері мен құрылымы іс жүзіндегі қажеттілікке сәйкес реформаланады. Сіздер Вице-президент лауазымы бірқатар мемлекетте бар екенін білетін шығарсыздар. Біздің жағдайымызда бұл лауазымды енгізу мемлекетті басқару процесін тұрақтандырады. Сондай-ақ билік иерархиясын біржолата айқындап береді. Осы конституциялық жаңашылдық Президент билігі институтының өзі әлсірейді дегенді білдірмейтінін атап өткім келеді. Керісінше, Президент лауазымы мемлекеттік жүйедегі басты лауазым болып қала береді. Қазақстанның Президенттік республика ретінде табысты дами беретініне сенімдімін. Өзінің тиімділігін көрсеткен осы саяси жүйеден бас тартуға болмайды. Халықаралық тәжірибе дәл осы таңдаудың дұрыс екенін айқын көрсетіп отыр. Мен ұсынған мемлекеттік билік реформалары, атап айтқанда, бір палаталы Парламент – Құрылтайға көшу, Халық Кеңесін құру, Вице-президент лауазымын енгізу еліміздің дамуына зор серпін береді, оның әлеуетін арттыра түседі деп сенемін.

2022 жылғы жүйелі өзгерістермен қатар алып қарағанда, алдымызда тұрған реформаларды жүзеге асыру – 1995 жылы осыдан отыз жылдан астам уақыт бұрын бекітілген үлгіден мүлде жаңа конституциялық үлгіге көшу деген сөз. Осы бастамалар жалпыхалықтық референдумда азаматтарымыз тарапынан қолдау тапқан жағдайда Қазақстанның мемлекеттілігі, еліміздің саяси жүйесі түбегейлі жаңғырып, еліміз жаңа тұрақтылық деңгейіне көтерілмек. Осылайша, біз бір ел, бір халық болып, қазіргі алмағайып заманның сын-қатерлеріне төтеп береміз, оларды өңсереміз.

Жалпы, бастапқыда Парламенттік реформа аясында Ата заңның 40-қа жуық бабын өзгерту жоспарланған еді. Алайда, жұмыс барысында түзетулер саны әлдеқайда көп екені белгілі болды. 2022 жылғы реформда Ата заңның 33 бабы жаңарғаным білесіздер. Ал ендігі өзгерістер одан да ауқымды. Біз, шын мәнінде, жаңа Конституция қабылдаумен пара-пар қадам жасағалы тұрмыз.

Сондықтан мен Конституциялық комиссия құру туралы шешім қабылдадым. Арнайы Жарлыққа ертең қол қоямын. Комиссия құрамына 100-ден астам азамат кіреді. Оның ішінде Ұлттық құрылтай мүшелері, белгілі заңгерлер, ақпарат құрал-

дары басшылары, аймақтық мәслихат төрағалары мен қоғамдық кеңес өкілдері және басқа да білікті мамандар болады. Бұл жұмысқа Конституциялық соттың төрағасы жетекшілік етеді. Комиссия барлық ұсынысты сараптап, қорытып, нақты өзгерістердің жобасын әзірлейді. Содан соң жалпыхалықтық референдум өтетін уақытты белгілейміз.

Өлемдегі ахуал тым шиеленісіп тұрғанына қарамастан, біз елімізде күрделі әрі түбегейлі өзгерістерді жүзеге асырдық. 2022 жылғы конституциялық реформаға, одан кейін Атом электр станциясын салуға қатысты референдум кезінде халқымыздың басым көпшілігі мені қолдады. Мен әрбір шешімді елге қажеттігі тұрғысынан мұқият саралай отырып қабылдаймын. Азаматтардың әл-ауқатын жақсартуға бағытталған нақты жұмыспен айналысу мен үшін бәрінен маңызды. Халықтың қамы, ұлттың, мемлекеттің мүддесі – мен үшін баға жетпес құндылық. Алдағы уақытта да елімізді дамытып, Тәуелсіздігімізді нығайта түсу жолында бар күш-жігерімді салып еңбек ете беремін. Осы орайда, стратегиялық бағдарымды үнемі қолдап келе жатқан барша халыққа және осы залда отырған еліміздің лайықты азаматтарына шын жүректен ризашылығымды білдіремін және зор алғысымды айтамын.

Құрметті қауым!

Ұлттық құрылтай ел тарихында қалады. Біз аз ғана уақыт ішінде ауқымды жұмыс атқардық. Өділетті, Қуатты, Қауіпсіз әрі Таза Қазақстанның іргесін бірге қаладық. Сіздер еліміздің саяси-экономикалық, әлеуметтік және рухани болмысын өзгерту жолында зор еңбек еттіңіздер. Мемлекеттілігімізді нығайтуға елеулі үлес қостыңыздар. Алдағы уақытта да біз бірге ел игілігіне қызмет ете береміз деп сенемін. Бізді әлі де көп жұмыс күтіп тұр.

Ұлт болашағын айқындайтын ең маңызды шаруалар енді басталды. Сондықтан қиындықтан жалтарып немесе табысқа тоқмәйлсіп отыруға қақымыз жоқ, уақытымыз да жоқ. Бірлігімізді бекемдеп, білек сыбанып, іске кірісуіміз керек. Келесі Парламентіміз халқымыздың ұлттық санасында өзіндік орны бар ұғым, атына заты сай Құрылтай сөзімен аталса, мұны жақсы ырымға балауға болады деп сенемін.

Бүгін мен Ұлттық құрылтайдың қызметіне белсене атсалысып, реформалардың табысты жүзеге асырылуына елеулі үлес қосқан бір топ азаматты мемлекеттік наградамен марапаттау туралы шешім қабылдап, тиісті Жарлыққа қол қойдым.

akorda.kz

Бородулиха ауданының аумақтық сайлау комиссиясының Новодворовка ауылдық округі әкіміне кандидаттарды ТІРКЕУ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ АҚПАРАТЫ (сайлау 2026 жылы 15 ақпан) 2026 жылғы 25 қаңтар сағат 18.00-дегі жағдай бойынша

№ п/п	Аты, әкесінің аты, тегі	Туған жылы	Атқаратын лауазымы, жұмыс орны мен тұрғылықты жері	кім ұсынды немесе өзін-өзі ұсыну
1.	Байжуманов Ахмет Тлеубайұлы	1975	Директоры ЖШС «Abai Green Energy 1», Бородулиха ауылы	«Amanat» партиясынан
2.	Қурманбаев Асхат Қумарұлы	1987	Бас маман «Абай облысы Бородулиха ауданы Дмитриевка ауылдық округі әкімінің аппараты» ММ, Дмитриевка ауылы	Өзін-өзі ұсыну
3.	Мукушев Бахытжан Серікұлы	1997	Статистик «Абай облысы Бородулиха ауданы Новопокровка ауылдық округі әкімінің аппараты» ММ, Новопокровка ауылы	Өзін-өзі ұсыну

Хабарландыру

«Красный партизан ШҚ» ЖШС «Абай облысы, Бородулиха ауданы, Новая Шұлба ауылында орналасқан Астық кептіру кешенінің сақтау көлемін 28000 тоннадан 36000 тоннаға дейін ұлғайту» жұмыс жобасы бойынша қоғамдық талқылаулар арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізеді. Жария талқылаулар 04.02.2026 ж. бастап 5 жұмыс күні ішінде бірыңғай экологиялық портал сайтында өтеді. Жобалық құжаттама пакетімен экологиялық порталда танысуға болады:

НБД СОС және ПР <https://ndbecology.gov.kz>.

Ескертулер мен ұсыныстар 5 жұмыс күні ішінде қабылданады. Бастамашысы – «Красный партизан ШҚ» ЖШС. Тел. +7 702 823 93 59 «Хасанова Г. А.» ЖК РҚБ жобасын әзірлеуші. Тел. +7 (702) 970-79-87

Жергілікті атқарушы орган – «Абай облысының Табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы» ММ. Тел. +7 (7222) 35-44-32.

АҚПАРАТТЫҚ
ХАБАРЛАМА

«Жаңа уақыт - Новое время» газеттері 2026 жылдың 15 ақпанына тағайындалған Абай облысы, Бородулиха ауданы, Новодворовка ауылдық округі әкімі лауазымына кандидаттарға сайлау алдындағы үгіт-насихат жұмыстарын жүргізу үшін газет алаңын

ұсынады. Материалдарды жариялау келісімшартқа қол қойылғаннан кейін басталады.

«АБАИ АИМАQ MEDIA» ЖШС «Жаңа уақыт - Новое время» газеттерінде 1 шаршы сантиметрдің бағасы 280 (екі жүз сексен) теңге екенін хабарлайды.

ЖАҢА

УАҚЫТ

E-mail: info@Borodulihapuls@mail.ruДИРЕКТОР
Р.А. МОЛДАШЕВА

Редакция мекенжайы: 070400, Абай облысы, Бородулиха ауылы, Тәуелсіздік көшесі, 69, тел. 8 (72351) 2-16-96

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитеті берген қайта тіркеу куәлігі № KZ71VPY00057727, 28.10.2022 ж.

Газет «Жаңа уақыт - Новое время» газетінің редакциясында теріліп және бөтеліп, "Басып шығару баспасы" "Рекламный дайджест агенттігі" ЖШС (Өскемен қаласы, Абай даңғылы, 20) баспа орталығында офсеттік әдіспен басшылып шығады. Таралымы - 12565.

Аптасына бір рет - сәрсенбі күні шығады.

Жарияланған мақаладағы авторлардың пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Жарнама үшін жауапкершілік жарнама берушілердің құзырында.

РЕДАКТОР Ш.А. ДОСКЕЕВА

shaizaasanovna_68@mail.ruБЕТ ҚАТТАУШЫ
А.С. АЛИМБЕКОВА

АБАИ АИМАQ

медиахолдингті

НОВОЕ ВРЕМЯ

№4 (162) 28 ЯНВАРЯ 2026 ГОДА

ГАЗЕТА РАСПРОСТРАНЯЕТСЯ ПО БОРОДУЛИХИНСКОМУ РАЙОНУ ♦ ИЗДАЕТСЯ С 1 ЯНВАРЯ 1938 ГОДА ♦ E-MAIL: BORODULINAPULS@MAIL.RU

Национальный курултай

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВЫ ГОСУДАРСТВА КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА НА V ЗАСЕДАНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КУРУЛТАЯ

Уважаемые соотечественники!
В своих выступлениях члены Курултая высказали важные идеи и инициативы.

В рамках Курултая состоялся полезный обмен мнениями. Уверен, что все это пойдет на пользу развитию нашей страны.

Национальный курултай созывается сегодня в пятый раз.

Первое заседание нашего Курултая прошло в колыхели нации – Улытау.

Второе заседание состоялось в духовном центре тюркского мира – Туркестане.

Третье было организовано в уникальном Атырауском регионе.

В прошлом году мы собирались в богатом историей Кокшетау.

Теперь вот мы находимся на сакральной кызылординской земле.

Для нашего народа данный регион играет особую роль.

Есть такое емкое и глубокое выражение «Сыр – Алашты анасы» (Сырдарья, возрастная Алаша).

Городища Чирик-Рабат, Жанкент, Сыганак, Алтынасар, Баршынкент свидетельствуют о древней городской культуре на казахской земле.

Можно сказать, что Кызылорда является их законным преемником, в целом имея для нашей страны большое историческое значение.

Все известно, что столетие назад этот город был столицей Казахстана. Здесь принимались крайне важные решения, касающиеся будущего страны.

Недаром говорят: «Сыр елі – жыр елі» (Сырдарьинский край – земля сказителей и поэтов).

Со времен Коркыт Ата в этом регионе широко распространено искусство жыров и кюев.

Вся наша страна знает прославленных Жибенбая, Нуртугану, Нартай, стоявших у истоков школ устной эпической традиции.

Присырдарьинская земля – Родина настоящих тружеников.

В советский период около ста кызылординцам было присвоено звание Герой труда. Наш народ гордится знаменитым рисоводом Ибраем Жахаевым, его имя стало символом трудовой доблести.

Выдающийся путь ударников труда прошлого достойно продолжает нынешнее поколение.

Кызылординская область в последние годы динамично развивается в ногу со временем.

В прошлом году валовой региональный продукт увеличился на 6,5%.

За три года в область привлечено около двух триллионов тенге инвестиций.

В прошлом году реализовано 27 инвестиционных проектов.

В их числе следует особо отметить запуск новой ТЭЦ.

Стратегический объект, построенный полностью за счет средств инвесторов, повысит энергетическую безопасность региона.

Население области обеспечено качественной питьевой водой, 80% жителей региона имеют доступ к голубому топливу.

Прокладка газовых сетей в населенных пунктах будет продолжена.

В регионе автодороги находятся в хорошем состоянии.

Модернизируется авиа- и железнодорожная инфраструктура.

В аэропорту Коркыт Ата открылся новый терминал.

был совершен первый полет человека в космос – данный факт известен всему миру.

Этот исторический край и во времена Великого Шелкового пути, и в современную эпоху, успешно развивается.

Находясь в Кызылорде, не могу не остановиться и на вопросе Арала.

Его спасение – задача, все еще актуальная для всего человечества, я говорил об этом в своем Послании.

Благодаря многолетней последовательной работе мы смогли сохранить Северный Арал, который на протяжении нескольких лет постепенно восстанавливается.

В настоящее время разрабатывается проект поднятия Кокаральской плотины, реализация которого начнется в конце текущего года.

Появится возможность существенно увеличить объем воды в Малом Арале.

Но не все в наших руках.

Большинство крупных рек Казахстана берут начало в соседних странах.

Объем стока Сырдарьи, поступающего в море, зависит в зависимости от водной политики государств, расположенных в верховьях реки.

Следовательно, решение многих проблем связано с умелой водной дипломатией.

В настоящее время заключены соглашения о совместном использовании водных ресурсов со всеми странами Центральной Азии.

В конечном счете, для решения судьбы не только Арала, но и Каспия, Балхаша, Иртыша необходимо достичь консенсуса с соседями и подписать соответствующие договоренности.

Вода – стратегический ресурс для нашей страны.

Мы должны системно заняться водным вопросом.

В прошлом году я предложил создать Международную водную организацию. Нам необходимо последовательно продвигать эту инициативу в рамках реформирования Организации Объединенных Наций.

В апреле в Астане пройдет Международный экологический саммит.

На форуме мы обсудим проблему Аральского моря с главами государств – членами Международного фонда спасения Арала.

Надеюсь, что возрождение Малого Арала откроет путь к дальнейшему устойчивому прогрессу всего региона.

Сегодня здесь присутствуют граждане Кызылординской области: ветераны, представители интеллигенции, общественные деятели, предприниматели, молодежь.

В этой связи мне хочется отметить трудолюбие, сплоченность, любовь к родной земле, солидарность, взаимную поддержку, истинный патриотизм местных жителей.

Наряду с областным центром чистотой отличается каждый аул региона.

К примеру, как я уже неоднократно подчеркивал, аулы имени Наги Ильясова и Тан являются примером для всей страны.

Вы вносите вклад в развитие не только своего региона, но и нашего государства.

Благодаря единству и созидательному труду народа прошлый год для нашей страны был отмечен большими достижениями.

Экономика выросла на 6,5 процента.

ВВП превысил 300 миллиардов долларов, впервые в истории Независимости достигнув 15 тысяч долларов в пересчете на душу населения.

Это рекордный показатель для всего Центральноазиатского региона.

Валютные активы Национального фонда увеличились на 5 миллиардов долларов.

Золотовалютные резервы страны достигли нового пика, перевалив за 65 миллиардов долларов.

Доля малого и среднего бизнеса в экономике приблизилась к 40 процентам.

Численность населения составила около 20,5 миллиона человек, средняя продолжительность жизни граждан достигла 75,4 года.

Главное, изменилось общество, большой сдвиг произошел в национальном самосознании, реформы приобрели устойчивый характер.

Национальный курултай сыграл исключительную роль в этих процессах.

За четыре года членами Курултая выдвинуто множество важных инициатив, на основе их предложений принято 26 законов.

Только этот факт наглядно показывает, что Курултай стал основной движущей силой масштабных реформ.

В частности, были предприняты конкретные шаги, направленные на обеспечение прав

женщин и безопасности детей.

Началась активная борьба с людоедией и распространением наркотиков.

Упорядочена работа в сфере ономастики.

В систему государственных наград включены новые почетные звания, повысившие статус тружеников.

Кроме того, мы определили основные ценности, формирующие новое качество нации.

Ставим заслон социальным порокам, угрожающим будущему поколений.

Члены Курултая выступили с инициативой по упорядочению работы в сфере внутренней политики.

Мы принимали непосредственное участие в подготовке соответствующего документа.

В результате в прошлом году были утверждены основные принципы, ценности и направления внутренней политики Республики Казахстан.

Теперь необходимо активно работать, руководствуясь этим документом.

Уважаемые участники заседания!

Одним из стратегических направлений государственной политики является развитие культуры и искусства.

Очевидно, что эффективность проводимых нами преобразований напрямую зависит от трансформации общественного сознания.

Поэтому мы придаем особое значение развитию культурно-гуманитарной сферы, в которой намечены беспрецедентные и масштабные для нашей страны шаги.

В частности, в Алматинской области появится Казахский драматический театр, в области Абай и Актобинской области будут возведены здания театров. А в Шымкенте начнется строительство Театра оперы и балета.

В текущем году Казахскому национальному театру драмы имени Мухтара Ауэзова исполнится 100 лет. К этой знаковой дате должен завершиться капитальный ремонт здания.

Будет также реконструирован Государственный академический русский театр для детей и юношества имени Наталии Сац.

Наряду с этим, в течение двух лет планируется модернизировать свыше 100 объектов сферы культуры.

Одна из важнейших задач – развитие музейного дела.

В связи с этим хочу особо отметить новый историко-краеведческий музей в Кызылорде, который я посетил осенью прошлого года в ходе рабочей поездки в регион.

При строительстве здания, отвечающего всем современным требованиям, были использованы инновационные подходы к организации музейного дела.

Данная практика может стать примером для других регионов.

Также в городе планируется возведение нового драматического театра, его строительство должно начаться в нынешнем году.

Во время моей недавней встречи в Кызылорде с представителями местной интеллигенции я высказался о важности открытия современной библиотеки. Ее сооружение начнется в этом году.

В настоящее время среди молодежи крепнет убежденность в том, что страна вошла в эпоху уверенного роста.

Представители молодого поколения вносят значительный вклад в укоренение новой общественной этики, развитие креативной индустрии.

Современное искусство Казахстана получило международное признание как самобытный культурный феномен.

Подъем также переживает сфера киноиндустрии.

Вызывает огромную гордость то, как представители нового поколения через свое творчество раскрывают грани нашей национальной идентичности, представляя Казахстан мировому сообществу.

Энергия и энтузиазм, новаторство и креативность молодых людей придают мощный импульс росту многих отраслей.

Поэтому всесторонняя поддержка молодежи будет оставаться неизменным приоритетом государственной политики.

Наша цель – создать условия для того, чтобы подрастающее поколение успешно впитало как фундаментальные национальные ценности, так и лучшие достижения современности.

Ранее на площадке Национального курултая уже высказывались предложения о необходимости продвижения нашего духовно-культурного наследия на международной арене.

С этой целью проводится системная работа.

В частности, впервые за последние 14 лет в международный реестр ЮНЕСКО «Память мира» внесена ценнейшая рукопись «Хандар шежерісі» («Генеалогия ханов»).

Этим летом в Пусане пройдет очередная сессия Комитета Всемирного наследия, на которой будет рассмотрен вопрос о включении подзащитных мечетей Мангыстау в список объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО.

Сегодня Казахстан входит в число 25 ведущих стран по количеству объектов нематериального культурного наследия, внесенных в список ЮНЕСКО.

Однако останавливаться на достигнутом нельзя. Предстоит масштабная работа по глубокому исследованию нашей истории, развитию культуры и искусства, которую мы намерены продолжить в будущем.

В нашей стране немало исторических мест и ценных артефактов, имеющих глубокое познавательное и воспитательное значение.

Ярким примером служит Жаркентская мечеть, возведенная полностью из дерева. Это уникальный плод совместного труда китайских архитекторов и уйгурских мастеров.

Столь же исключительным историческим объектом является Вознесенский кафедральный собор в Алматы.

Эти два сооружения, олицетворяющие дружбу и согласие, можно назвать наглядным воплощением принципа «Единство в многообразии».

Каждый уголок Великой степи хранит летопись многовековой истории нашего народа.

Одним из таких сокровищ являются петроглифы Каратау. Созданные четыре тысячи лет назад наскальные изображения подтверждают, что корни нашей цивилизации уходят в глубокую древность.

В урочищах Сауыскандык Кызылординской области и Арпаозен Туркестанской области ученые обнаружили в общей сложности 17 тысяч петроглифов.

Считаю, что такие бесценные археологические памятники, наравне с нашими национальными традициями, по праву заслуживают включения в список Всемирного наследия ЮНЕСКО.

Поручаю профильному министерству заняться этим вопросом.

Учение Абая, чьи размышления не теряют своей актуальности со временем, должно стать ядром нашей идентичности и национальной культуры.

Учение аль-Фараби и Яссауи также являются столпами национальной духовности.

Говоря откровенно, мы вспоминаем заветы великих предков только в дни их юбилеев. Это в корне неправильно.

Поэтому необходимо на регулярной основе проводить научные мероприятия, направленные на широкую популяризацию наследия аль-Фараби, Яссауи и Абая.

Это нужно прежде всего нам самим, ведь их труды являются фундаментом нашей духовно-философской самобытности.

Гуманитарные институты страны должны системно продвигать заветы великих мыслителей.

Ключевая цель – сохранить наше бесценное национальное достояние и передать его будущим поколениям.

В связи с этим следует упомянуть предложение некоторых членов Курултая о развитии таких дисциплин, как философия, социология, политология, а также о подготовке многоотомника общественно-политической мысли.

Прозвучало также мнение о необходимости сделать исследования научных учреждений общедоступными через онлайн-платформы.

В ближайшее время в Астане и Алматы начнется строительство президентских библиотек.

Полагаю, что эти объекты должны стать не просто книгохранилищами, а центрами популяризации истории, культуры и достижений нашей цивилизации.

Задача укрепления национальной идентичности становится еще более актуальной на фоне стремительного развития цифровых технологий и искусственного интеллекта.

Реальность такова, что в новую эпоху сохраняют субъектность лишь те народы и государства, которые сумеют перевести свою историю и культуру в электронный формат и вписать их в глобальную цифровую цивилизацию.

По сути, это вопрос идеологического суверенитета и будущего нашей страны.

Поэтому поддерживаю идею создания национального репозитория памяти и знаний «Ұлттық цифрлық мұра».

Такое начинание в Год цифровизации и искусственного интеллекта откроет новые горизонты в процессе сохранения и изучения нашего исторического наследия.

В прошлом году на заседании Курултая я подчеркнул необходимость систематизации научных исследований, архивных материалов, музейных фондов и произведений искусства.

Репозиторий призван адаптировать эту работу к современным реалиям.

За последние годы мы добились осязаемого прогресса в комплексном научном осмыслении и популяризации нашей многовековой истории.

Уже этой весной завершится работа над документальной драмой о Джучи.

Этот масштабный проект был анонсирован мной на Курултае в Атырау.

Премьера многосерийного фильма состоится на популярных международных платформах и будет содействовать продвижению бренда Золотой Орды на глобальном уровне.

Однако, затрагивая такую историческую тему, помимо создания яркого визуального образа, важно обеспечить его глубокое интеллектуальное содержание.

Поэтому по моему поручению в мае пройдет Международный симпозиум, посвященный истории Золотой Орды, с участием ведущих ученых со всего мира.

Большое внимание мы уделяем и изучению общетюркской цивилизации.

В сентябре вместе с нашими российскими коллегами и представителями других стран планируем провести международную конференцию «Большой Алтай – прародина тюрков».

Пять лет назад в своей статье «Независимость превыше всего» мной была поставлена задача подготовить новую академическую историю нашей страны с использованием современных научных подходов.

К концу года эта масштабная и, без преувеличения, фундаментальная исследовательская работа завершится – будет издан объемный семитомник по академической истории Казахстана.

Данный труд станет важным вкладом в укрепление нашей государственности и процесс формирования целостного исторического самосознания нации.

Символично, что это важное научное событие совпадает с 35-летием Независимости Казахстана.

Именно так, реальными делами, мы должны отметить эту историческую веху.

Знание прошлого и уверенный взгляд в будущее являются залогом поступательного прогресса страны и формирования деятельного патриотизма.

Патриотизм – это, конечно, любовь к Родине, но такое отношение к своему Отечеству мало что значит без гражданской ответственности и стремления быть полезным своей стране.

Сейчас в обществе обсуждается действительно важный вопрос – где и когда уместно использовать государственный флаг Казахстана.

Данная процедура регламентируется специальными нормами и правилами.

В использовании государственной символики недопустимы легкомысленный подход, небрежность.

При этом важно следовать не только букве, но и духу закона.

Необходимо всячески поощрять проявления патриотизма, имея в виду бережное, тактичное использование государственной символики.

Меня искренне радует появление казахстанских флагов на улицах, машинах, домах, в ходе спортивных и культурных мероприятий в нашей стране и, конечно, за рубежом.

Такими действиями наши граждане демонстрируют общенациональную солидарность и проявляют гордость за Казахстан.

За знаменем нашего флага стоят достижения отечественных спортсменов, труды ученых, успехи предпринимателей, триумфы музыкантов. Эти успехи становятся достоянием всей страны, укрепляют ее авторитет в мире.

Мы должны поддерживать патриотизм, который идет от сердца и проявляется в конкретных делах, заботе о родной земле и готовности служить обществу.

(Продолжение на 2 стр.)

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВЫ ГОСУДАРСТВА КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА НА V ЗАСЕДАНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КУРУЛТАЯ

(Продолжение. Начало на 1 стр.)

Базовые принципы ответственного и созидательного патриотизма уже выработаны самой жизнью – это, например, активное участие во всенародной акции «Таза Қазақстан», о чем сегодня убедительно говорил депутат Сабильянов, в волонтерском движении, благотворительности, социальном предпринимательстве и других добрых делах на благо нашего государства.

«Таза Қазақстан» – это неотъемлемая часть национальной идеологии.

Чистота начинается с благих помыслов и намерений каждого человека, которые проявляются прежде всего в аккуратном, бережном отношении к своим домам и улицам.

«Таза Қазақстан» – это не красивый лозунг и не разовая кампания, это результат ежедневного кропотливого труда.

Чистота укрепляет дисциплину, а дисциплина повышает ответственность.

Крайне важно глубоко укоренить эту важную идею в сознании молодежи. Только так мы станем по-настоящему цивилизованной и прогрессивной страной.

Быть патриотом Казахстана – большая гражданская ответственность!

Нам не нужны крикуны, прикрывающиеся лозунгами о национальных интересах, и, тем более, неупорядоченные люди, пытающиеся извлечь политические дивиденды из святого чувства подлинной любви к своему Отечеству.

Ответственный и созидательный патриотизм – это упорный, добросовестный, квалифицированный труд наших граждан на всех участках – в цехах и сельхозполях, медицинских учреждениях, школах, университетах и научных лабораториях, государственных учреждениях и частных компаниях, это верность Родине во время несения воинской службы и работе по обеспечению общественного порядка.

Казахстан должен стать страной трудолюбивых граждан, территорией Справедливости, Закона и Порядка.

Важно, чтобы созидательный труд и сила закона подкреплялись идеологией высокой бытовой культуры, ведь во многих странах эти постулаты стали формулой успеха и благополучия.

Такие базовые жизненные установки и моральные ориентиры закладываются в семье и школе. Поэтому эти фундаментальные институты должны постоянно находиться в зоне нашего особого внимания. Нельзя позволить разного рода политическим авантюристам подорвать ценностное ядро нашей нации, направить молодежь по ложному пути новомодных «альтернативных» моральных ценностей. Уверен, все поняли, о чем веду речь.

Государство обязано стоять на страже традиционных культурных ценностей, противодействовать пропаганде деструктивных, а если называть вещи своими именами, аморальных моделей поведения.

В нашем обществе следует законодательно укрепить институт брака как добровольный союз мужчины и женщины, официально заверенный в государственном учреждении.

Но при этом ни в коем случае нельзя допускать уголовного преследования, моральной дискриминации за убеждения, расходящиеся с официальной, государственной позицией по вопросам морали.

А позицию государства можно свести к формуле: «Каждый гражданин обладает правом выбора, но навязывать этот выбор никто не вправе».

Наше государство будет твердо защищать права и свободы, честь и достоинство всех граждан.

Жестокое убийство девушки по имени Нурай в Шымкенте вызвало широкий общественный резонанс по всей стране.

Курултай получил в связи с этим происшествием более 130 обращений.

Установлено, что подозреваемый преследовал Нурай и угрожал ей. В конечном счете, все закончилось ее гибелью.

В связи с этим мною дано поручение министру внутренних дел дать правовую оценку действиям департамента города Шымкента. Генеральному прокурору также надлежит взять на контроль это дело.

Похитители невест – это вопиющие и варварские преступления, которые подрывают авторитет нашей нации. Такие жестокие деяния абсолютно недопустимы.

Крайне важно, чтобы правовые новации были тесно увязаны с ростом самосознания нации и укреплением гражданской ответственности.

Принцип «Закон и Порядок» – один для всех. Каждый гражданин нашей страны обязан неукоснительно соблюдать его.

Уважаемые члены Курултая!

Сила любого государства – в его гражданах. Убежден, что коллективная энергия содействия вопреки любым преградам и жизненным обстоятельствам способна творить грандиозные успехи.

Вы знаете, что к разного рода планам и стратегиям я отношусь критически, поскольку категорически не приемлю пустые обещания и «воздушные замки».

Считаю, что планы на будущее должны быть реалистичными.

Наступившая эпоха сверхдинамика, она ломает привычные образ мысли людей, размывает ментальные конструкции.

Цифровизация и искусственный интеллект создают совершенно новую реальность, где уже нет места казальным бы устоявшимся представлениям и практикам.

В условиях глобальной цифровой экономики количество населения стран, скорее всего, уже не будет иметь критически важного значения.

Успешными станут нации, сумевшие адаптироваться к новой реальности, созданной искусственным интеллектом, и, более того, активно, предметно участвующие в процессе формирования такой реальности.

Поэтому Казахстан вступил на путь форсированного развития цифровизации и внедрения искусственного интеллекта во все сферы общественной и личной жизни.

Мы стали вкладывать большие средства в образование, науку и высокие технологии, поскольку исходим из острой необходимости повышения качества человеческого капитала, что особенно важно на этом переломном этапе исторического развития страны.

Главное, чтобы эти планы не утонули в презентациях и форумах с пустыми обещаниями гражданам.

Нам нужны реальные успехи, а не пиар-акции и имитация прогресса.

Год цифровизации и искусственного интеллекта – не дань моде и, тем более, не декларация, а конкретная задача для всего го-

сударственного аппарата.

Она имеет стратегический характер, поэтому спрос за ее выполнение будет соответствовать ее важности для государства.

Результат должен выражаться в четких и измеримых показателях: сокращении сроков принятия решений, повышении производительности труда, улучшении качества услуг.

Важно понимать: сами по себе технологии не способны устранить управленческий хаос.

Если процессы изначально выстроены неправильно, перегружены дублирующими функциями и бюрократической волокитой, то внедрение искусственного интеллекта не станет панацеей.

Поэтому стратегиям цифровой трансформации должно предшествовать наведение порядка в самой системе управления.

Отсюда вытекает срочная задача: необходимо улучшить организационную культуру в государственном секторе, внедрить лучшие управленческие практики и компетенции.

С помощью цифровых решений и технологий искусственного интеллекта можно и нужно повысить качество государственного управления во всех сферах.

Прежде всего, следует сфокусироваться на создании прочного инфраструктурного фундамента для высокотехнологичной и энергоемкой экономики будущего.

Ни в коем случае нельзя допустить промахи в логистике, где на разрозненных участках были построены складские помещения и только потом к ним подвели необходимые инженерные сети.

К тому же эти объекты не отвечают унифицированным требованиям, что привело к росту издержек и потере эффекта масштаба. Это пример управленческой безграмотности.

Поэтому нужен тщательно продуманный, централизованный подход. Следует заранее определить специальные зоны под строительство мощных дата-центров, необходимых для обеспечения надежной и бесперебойной работы всей IT-инфраструктуры.

На выделенных площадках надлежит строить центры обработки данных с системами электропитания, охлаждения и безопасности.

Правительство совместно с акиматом Павлодарской области планирует построить «ЦОД-долину» на базе энергетических мощностей Экибастузского бассейна. Неплохое предложение, посмотрим, насколько успешно оно будет реализовано.

Мы должны заняться введением в строй новых энергетических мощностей, не дожидаясь окончания строительства атомных электростанций.

Следует также иметь в виду, что дата-центры сопоставимы по энергозатратам с металлургическими комбинатами.

Поэтому вопросы энергетической самодостаточности должны рассматриваться как важнейшая часть государственной политики.

Производство электроэнергии в Казахстане в объеме 123,1 миллиарда киловатт-часов явно недостаточно для успешного выполнения всех наших планов. Об этом я четко сказал на недавнем заседании Совета Безопасности.

Другими словами, конкурентные преимущества нашей страны должным образом не задействованы.

Казахстан обладает колоссальными запасами угля – около 33 миллиардов тонн.

При нынешнем уровне потребления запасов угля хватит на 300 лет.

Ежегодная добыча превышает 110 миллионов тонн, что вывело нашу страну на передовые позиции в мире.

Уголь – наш стратегический актив, его надо полностью использовать с применением новейших технологий для полной нейтрализации вредного воздействия на окружающую среду.

Между прочим, Президент Трамп прав, когда он сказал: «Мне нравится уголь, мне не нравится ветер». Тут есть рациональное зерно.

Развитию угольной генерации нужно придать статус Национального проекта. Правительству поручается решить данный вопрос до 20 марта.

В повестке дня – ускоренная реализация важных проектов: строительство новых ТЭЦ в Кокшетау, Семей, Ескемене.

Надо признать, решение данного вопроса затянулось, а ведь люди ждут. Моя претензия адресуется Правительству и Фонду «Самрук-Казына».

Требуется обеспечить своевременный запуск электростанций в Курчатове, дополнительных энергоблоков на ГРЭС-2 и приступить к строительству ГРЭС-3 в Экибастузе.

Для обеспечения устойчивости энергосистемы следует в ускоренном режиме ввести так называемые балансирующие мощности.

В первую очередь, это касается газовой генерации.

Потенциал природного газа может и должен быть усилен за счет поиска новых месторождений. К сожалению, производство голубого топлива отстает от растущих потребностей нашей экономики.

Только в прошлом году импорт товарного газа вырос на 18 процентов, достигнув 4,5 миллиарда кубометров.

При этом ввод в эксплуатацию новых газовых месторождений осуществляется недопустимо медленно.

Сложившаяся ситуация – прямой результат неэффективного планирования, что абсолютно неприемлемо в текущих экстраординарных условиях.

Перед руководством «QazaqGaz» мною поставлена задача приступить к освоению перспективных участков за счет собственных средств и с привлечением инвесторов.

Правительству совместно с Фондом «Самрук-Казына» надлежит активизировать геологоразведочные работы, обеспечить освоение новых месторождений углеводородов.

Следует усилить контроль над своевременным запуском крупных проектов по газопереработке.

Нужны конкретные результаты, а не декларации о намерениях.

Важный резерв обеспечения надежности энергетической системы – это водные ресурсы страны. Их потенциал должным образом не используется. Откровенно говоря, работа на

этом важнейшем участке запущена.

В срочном порядке следует дать точную оценку фактическому гидропотенциалу страны, потому что прежние данные еще советского периода давно устарели.

А где наши ученые Академии наук? Почему они до сих пор не дали точную оценку гидропотенциала страны.

Нужно подготовить достоверную карту водно-энергетических ресурсов Казахстана.

Время не ждет. Подготовка указанных документов не должна стать прелюдией ускоренного развития гидроэнергетики. Правительство и Фонду «Самрук-Казына» следует решить вопрос о передаче некоторых гидротехнических объектов в доверительное управление в целях повышения их эффективности.

Пристального внимания к себе требует и транспортно-логистический комплекс, без которого развития которого невозможен устойчивый рост экономики.

Казахстан обладает огромным транзитным потенциалом, но над его полным раскрытием предстоит основательно потрудиться.

В стране развернута масштабная работа: возводятся и ремонтируются тысячи километров автомобильных и железных дорог, устраняются «узкие места» на главных направлениях, модернизируются и строятся вокзалы, морские, воздушные и сухие порты, развиваются мультимодальные перевозки.

Важнейшее значение сохраняет и автомобильный транспорт.

Модернизация автомобильных дорог в соответствии с международными стандартами – одна из приоритетных задач.

Во-первых, это укрепит позиции Казахстана как ключевого транзитного коридора между Западом и Востоком.

Во-вторых, позволит значительно улучшить транспортно-логистический комплекс регионов.

Недавно завершено строительство участка дороги Кызылорда – Жезказган на территории Кызылординской области.

До конца года будет полностью открыто движение и со стороны области Улытау. Общая протяженность трассы составит около 400 километров.

Самое главное – в этом году в стране начнется осуществление беспрецедентных по своим масштабам инфраструктурных проектов.

Одна из ключевых магистралей Казахстана – коридор Западный Китай – Западная Европа.

Однако его участок между Кызылордой и Актобе остается узким, что стало причиной частых дорожно-транспортных происшествий.

Я уже поручал расширить данный участок. В этом году начнется строительство новой четырехполосной дороги по этому маршруту.

Значительная часть существующих дорог остается внутриобластными.

Как вы знаете, в сентябрьском Послании я поручил ускорить строительство трассы Бейнеу – Сексеул.

Работа по этому проекту также начнется в этом году.

После его завершения протяженность Среднего коридора сократится на 900 километров, что позволит напрямую выйти на порты Актау и Курык.

Шоссе Караганда – Жезказган уже много лет находится в плачевном состоянии.

В этом году мы приступим к строительству новой двухполосной дороги вдоль старой трассы. В перспективе планируется реконструкция существующей дороги и расширение ее до четырех полос.

Вокруг Сарыагаша также растет интенсивность транспортного потока.

В связи с этим в текущем году начнется строительство Сарыагашской кольцевой автодороги.

Качество и своевременность выполнения всех работ будут находиться под моим личным контролем.

Реализация данных проектов существенно повысит потенциал Казахстана как международного транспортно-логистического центра.

Наряду с автомобильными трассами следует продолжить работу над расширением и укреплением железнодорожной инфраструктуры, что важно для усиления транспортной связанности.

Запуск движения по вторым путям участка «Достык – Мойынты» в прошлом году, а также завершение строительства обводной линии вокруг Алматы значительно укрепили транзитный статус страны.

В этом году будут построены железнодорожные линии «Кызылжар – Мойынты» и «Дарбаза – Мактаарал», а также модернизированы участки «Алтынколь – Жетыген» и «Жезказган – Сексеул».

Особое значение для Казахстана имеет развитие воздушных путей сообщения.

Нужно запускать новые международные рейсы. Это вопрос не только экономики, но и статуса нашего государства как открытого общества, в котором граждане пользуются свободой передвижения по всему миру.

По нашей территории проходит более десятка международных маршрутов, это положительная тенденция, которую надо всячески стимулировать. Именно сейчас Казахстан должен заявить о себе как международный транзитно-транспортный узел.

Чтобы занять достойное место на глобальной карте логистики, нужны системные усилия и четкая стратегия действий.

Перед Правительством поставлена задача достижения конкретных результатов в авиации, в частности, грузовой авиации. То, что наша страна до сих пор не стала евразийским центром перевозок авиационных грузов, это, на мой взгляд, неприемлемое упущение, попросту говоря, абсурд.

Правительством принято неправильное управленческое решение по созданию государственной грузовой авиакомпании. Эту задачу почему-то возложили на железнодорожную компанию «Казахстан темір жолы». Если Правительство не в состоянии выполнить поручение, передайте данный вопрос частным структурам.

На недавнем расширенном совещании выяснилось, что камень преткновения – цена на авиатопливо, она слишком высокая, неконкурентоспособная в сравнении с аэропортами сопредельных государств.

Страна, производящая сырую нефть в объеме 100 млн тонн, не может конкурировать по

цене авиакеросина со странами, не занимающимися нефтедобычей. Это разве не абсурд?!

В этой ситуации у меня есть серьезные претензии к нашим известным экономистам.

Впрочем, к энергетикам тоже имеются схожие претензии. Похоже, придется принимать кадровые решения.

Наша главная стратегическая цель – не сбавлять темпы качественного экономического роста.

С этой целью начата работа по снижению инфляции, объявлен новый инвестиционный цикл, принимаются и другие решения.

Экономика и бизнес переходят в режим новых налоговых правил.

Правительство и местные исполнительные органы обязаны обеспечить ровный, бесконфликтный «фискальный транзит».

Нужно внимательно изучить все здоровые, конструктивные предложения общественности относительно применения нового Налогового кодекса, и при необходимости внести коррективы. В конце концов, Налоговый кодекс – это не священное писание.

Эффективные каналы обратной связи особенно важны в условиях трансформации общества.

Системная работа с обращениями граждан позволяет держать руку на пульсе, знать их реальные потребности, своевременно реагировать на чаяния людей.

В последнее время в мой адрес участились запросы граждан по механизму финансирования частных школ.

В недавнем интервью газете «Turkistan» я высказал свою позицию: действующий порядок государственного финансирования сферы образования искажен и требует незамедлительного исправления.

По итогам аудита частных школ были выявлены нарушения, связанные с незаконными и необоснованными расходами, ставшими возможными из-за несовершенства методики подушевого финансирования.

Перед Правительством поставлена задача срочно реформировать механизм государственного финансирования образовательной сферы, сформулировать четкие критерии финансирования.

При этом следует учесть положительную роль бизнеса в развитии системы среднего образования.

Схожие, а может и более серьезные проблемы возникли и в здравоохранении.

Комплексная проверка Фонда социального медицинского страхования выявила массу нарушений и злоупотреблений. В основном это банальные приписки и вопиющие факты фальсификации документов с целью хищений государственных средств в огромных масштабах.

Каждая страна мобилизует усилия и средства для качественного экономического роста и строительства инфраструктурных проектов, развития здравоохранения, в это же время выделяемые на социальную сферу огромные финансовые средства попросту разворовываются. А ведь в 2024-2025 годах на развитие только здравоохранения государство выделило 7,8 триллиона тенге.

Так, чтобы люди понимали – это 15,5 млрд долларов в международном масштабе.

Надо понимать, что расходы государства на образование и здравоохранение направлены прежде всего на улучшение жизни наших граждан, продиктованы стратегией построения Справедливого Казахстана.

Правозащитным органам поручено выявить всех выгодоприобретателей коррупционных схем.

Поддерживая решение Правительства передать Фонд обязательного медицинского страхования в ведение Министерства финансов. То, что произошло в Фонде, – это результат отсутствия профессионализма руководителей социальной сферы, их безразличия к государственному интересам. О патриотизме вообще не упоминаю в данном случае.

Поэтому запрос на добросовестность чиновников – по-прежнему актуальная задача общегосударственного характера.

Распоясавшиеся мошенники превратились в реальную угрозу национальной безопасности.

В Фонде медицинского страхования разворовываются огромные средства, в это же время работники службы скорой помощи, фельдшеры по призыву мошенников, в том числе политических, выходят на акции протеста, выдвигают социальные требования.

Наши граждане также становятся жертвами аферистов, терпят честно заработанные накопления, обманом втягиваются в преступные финансовые операции.

В современном мире значительно обострилась и проблема иммиграционного мошенничества. Вы видите, что происходит в Европе и США.

Данный вопрос приобрел особую актуальность и в нашей стране, которая становится все более привлекательной для иностранных граждан в плане трудоустройства и проживания.

Правозащитные органы раскрыли преступные деяния аферистов, занимавшихся незаконной выдачей документов иностранцам с целью легализации их постоянного проживания на территории Казахстана.

Борьбу против мошеннических преступлений, будь то в социальной или экономической сферах, необходимо усилить. Также следует решительно привлекать к ответственности всех нарушителей Закона и Порядка – от мелких хулиганов, вандалов, воров до представителей организованной преступности и, конечно, провокаторов, преследующих цель дестабилизации нашего общества. Это актуальная и, можно сказать, первоочередная задача.

Цифровизация неизбежно станет повсеместной и даже тотальной, это значит, что надо уделить внимание законодательной защите персональных данных, повышению финансовой и цифровой грамотности граждан.

Еще один острый вопрос – аффективное взаимодействие со стратегическими экономическими партнерами Казахстана в условиях международной напряженности. Наша позиция предельно ясна: Казахстан поддерживает экономическую интеграцию, активно участвует в этом процессе, но он должен носить справедливый характер в отношении наших интересов.

Казахстан в этом году председательствует в Евразийском экономическом союзе.

В числе наших приоритетов – широкое внедрение искусственного интеллекта с целью повышения эффективности евразийской интеграции.

Продолжится работа по устранению барьеров в торговле и необоснованного протекционизма.

Например, нельзя называть нормальной ситуацию, когда под неоправданным давлением оказалась сфера сельскохозяйственной переработки Казахстана.

Представители отечественной пищевой промышленности вынуждены сокращать производство под напором субсидируемых товаров из государств-участников ЕАЭС. А для нас это вопрос продовольственной безопасности.

Поэтому я говорю о справедливости интеграции.

Правительству следует более активно работать для защиты национальных интересов. Нужно находить справедливые баланс взаимных интересов, умело, аргументировано, профессионально отстаивать позиции Казахстана.

Только так мы сможем сделать нашу экономику более конкурентоспособной на международном рынке.

Дорогие участники данного совещания! Мы стали свидетелями возникновения абсолютно новых явлений, к которым нам и последующему поколению предстоит адаптироваться.

Другими словами, то, что еще недавно казалось, по сути, невероятным или невозможным, становится привычной нормой и даже обыденностью.

На наших глазах происходит эрозия международного права.

Усугубляется кризис доверия на международной арене.

Военные расходы в мире достигли рекордного показателя около трех триллионов долларов, а к 2035 году этот показатель может удвоиться.

Растущая милитаризация подрывает усилия международного сообщества по построению справедливого миропорядка.

В этих непростых условиях возрастает значение внешней политики. Она должна быть максимально сбалансированной, нацеленной на защиту и продвижение стратегических интересов нашего государства.

В целом, в дипломатии цена неправильного решения настолько высока, что может нанести непоправимый ущерб долгосрочным интересам государства. Это мы знаем по своему опыту. Если в экономике одну программу или концепцию можно заменить другими программными документами, что, к сожалению, часто происходит у нас, то подписи на международных договорах отзыву не подлежат. Что написано пером, не вырубить топором.

В нашем понимании, дипломатия это важнейший, можно сказать, базальтернативный инструмент достижения компромиссов, согласия, но не путь, ведущий к конфликту и международной переработке.

Любой конфликт может быть преодолен, если имеется истинное желание и надлежащий профессионализм.

Мною было принято решение присоединиться к Аврамским соглашениям. Само явление таких соглашений – это дипломатическая инновация, исходящая из глубокого понимания Президентом Трампом исторического контекста и современных политических реалий.

Уверен в правильности решения стать стороной Аврамских соглашений, которые призваны содействовать установлению прочного мира на Ближнем Востоке.

Чтобы понять суть данного Соглашения, необходимо обратить внимание на его название. Авраам, или Ибрахим, – это пророк в истории религий, в равной мере почитаемый последователями иудаизма, христианства и ислама.

Наша страна должна опираться на ценности, объединяющие все человечество.

Мы выступаем за мир между представителями разных народов и религий. Именно поэтому присоединение к данному Соглашению имеет особое значение и будет содействовать повышению международного авторитета нашей страны.

Казахстан – ответственная средняя держава и по размеру территории крупнейшее государство исламского сообщества.

Мы выступаем на стороне здравого смысла и справедливости и всегда будем руководствоваться этой политикой.

Все наши внешнеполитические акции подчинены одной главной цели – обеспечению территориальной целостности, безопасности и суверенитета Казахстана.

Для меня, Главы казахского государства, Независимость – превыше всего!

Это не юбилейный лозунг, а основной принцип национальной стратегии в этом неспокойном мире.

Много раз говорил: Независимость – это, прежде всего, общенациональное единство и согласие.

Нам важно укреплять сплоченность народа, проявлять стратегическую сдержанность и мудрость, при этом четко видя перед собой главную цель построения процветающего, авторитетного, сильного государства.

Говорил и сейчас хочу напомнить: нам нужно окончательно избавиться от психологии, менталитета нации, не преодолевшей исторические травмы. Обвинять в своих бедах другие народы, вести бесконечные дискуссии и разговоры о своей горькой судьбе – это пережиток прошлого.

Весь мир меняется, пора меняться и нам. Наша нация молодая, надо идти вперед в ногу со временем.

Мир трансформируется во всех измерениях – от политики и экономики до климата и технологий.

В этих условиях мы, в Казахстане, тоже должны принимать смелые, нетривиальные, можно сказать, инновационные решения, не боясь этого. В конце концов, я даже сказал членом Правительства: «Если вы чего-то или кого-то боитесь, дайте мне записку». Если я увижу зерно в принимаемых решениях или в ваших предложениях, я поставлю положительную резолюцию. Я всю ответственность буду брать на себя».

(Продолжение на 3 стр.)

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВЫ ГОСУДАРСТВА КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА НА V ЗАСЕДАНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КУРУЛТАЯ

(Продолжение. Начало на 1, 2 стр.)

Обращаюсь с этим призывом, прежде всего, к государственным служащим, предпринимателям, ученым.

Наступает, вернее сказано, наступило время больших кардинальных перемен. И наша страна должна занять достойное место в новой исторической реальности.

Дорогие друзья!

В недавнем интервью газете «Turkistan» я подчеркнул, что этот год станет судьбоносным для будущего нашей страны.

Казахстан вступает в новый этап масштабной политической модернизации, ключевым элементом которой является предстоящая парламентская реформа.

Вы знаете, что инициатива о необходимости перехода к однопалатному Парламенту была обнародована мною в прошлогоднем Послании.

В обществе эта важная идея нашла широкий отклик, и 8 октября я подписал распоряжение о создании Рабочей группы по парламентской реформе. В ее состав вошли известные правоведы, эксперты, представители политических партий и общественных организаций.

Крайне важно, что к дискуссиям подключились все неравнодушные граждане, которые высказывали свои мнения и оставляли предложения в специально созданном разделе «Парламентская реформа» на порталах e-Tiinish и eGov.

Рабочая группа проделала большую работу, всесторонне рассмотрела и обобщила предложения граждан по парламентской реформе.

Вся эта работа была в фокусе моего постоянного внимания.

Первое заседание Рабочей группы под моим председательством прошло в середине октября. Две встречи членов Рабочей группы состоялись 2 и 29 декабря.

В этом году прошло еще три заседания, последние – буквально вчера, накануне Курултая. Одним словом, можно констатировать, что интенсивное обсуждение конституционной реформы идет практически полгода.

Исходя из выводов Рабочей группы и регулярно проводившихся замеров общественного мнения, не будет ошибкой сказать, что граждане поддерживают инициативу перехода к однопалатному Парламенту.

Депутаты, руководители партийных фракций Парламента, недавно проводившие встречи с избирателями в регионах, также отмечают, что граждане осведомлены о намеченной реформе и одобряют ее.

Здесь нет каких-либо разночтений, в целом общие контуры ясны, сложился базовый консенсус относительно ключевых принципов и параметров планируемых преобразований.

На основе проведенного комплексного анализа Рабочая группа представила свое видение и конкретные предложения.

Основные вопросы сейчас заключаются в том, сколько будет депутатов в новом Парламенте, какой будет его структура и порядок работы.

Это очень важные, я бы даже сказал, принципиальные детали, которые необходимо тщательно изучить и прийти к взвешенным решениям.

Поэтому сегодня хочу представить на площадке Национального курултая обобщенные предложения Рабочей группы.

Прежде всего, хочу высказать свое мнение по поводу наименования будущего Парламента.

Считаю, что он должен называться Курултай, поскольку историческое значение, сама суть этого понятия понятны и близки нашему народу.

Инициатива возродить заседания Курултая была выдвинута мною в 2022 году.

В начале своего выступления я подчеркнул его эффективность.

В целом полагаю, что мы должны сохранить в политической системе страны термин «Курултай» в качестве символа крайне важного государственного института.

Что касается количества депутатов, то этот вопрос также вызвал острейшие дискуссии, по нему было больше всего разногласий.

Одна сторона отстаивала идею пропорционального представительства, исходя из численности населения нашей страны.

Другая сторона обосновывала необходимость увеличения количества депутатов до 500 человек.

Наша основная цель – сформировать по-настоящему эффективный и профессиональный Парламент.

Новый законодательный орган должен обеспечить всестороннее законодательное сопровождение проводимых в стране масштабных преобразований.

Как показывает передовой мировой опыт, для этого необязательно увеличивать количество депутатов.

Дело ведь не в количестве, а в качестве! В Парламенте должны быть настоящие патриоты и профессионалы – это самое главное!

В результате детального анализа обращений граждан, жарких дискуссий в рамках Рабочей группы решено определить количественный состав – 145 депутатских мандатов.

Возможно, в новом Парламенте будет три вице-спикера.

А комитетов должно быть не более восьми.

Второй блок предложений затрагивает компетенции Парламента в части формирования состава ряда ключевых государственных органов.

Согласно действующей Конституции, как вам известно, полномочия по формированию Конституционного суда, Высшей аудиторской палаты и Центральной избирательной комиссии равномерно распределены между Мажилисом, Сенатом и Президентом.

Теперь же предлагается, чтобы назначение всех членов этих важных государственных структур осуществлялось исключительно с согласия Парламента.

Предлагается также наделить депутатов высшего представительного органа страны полномочиями по избранию всех судей Верховного суда по представлению Президента.

Это большой шаг в развитии казахстанского парламентаризма, укреплению системы сдержек и противовесов между ветвями власти.

Третий блок предложений относится к порядку формирования нового Парламента.

Депутаты теперь будут избираться по пропорциональному принципу.

Это повысит институциональную роль политических партий, а также их ответственность перед обществом.

Знаю, что ряд партий предлагали закрепить пропорциональный принцип не только при формировании Парламента, но и маслихатов всех уровней.

Но на региональном уровне считаю необходимым сохранить мажоритарную систему.

Голос жителей регионов должен быть хорошо слышен.

Это моя твердая позиция.

В ходе обсуждений мне рекомендовали сохранить президентскую квоту в Парламенте.

Но убежден, что новый Парламент не нуждается в чьей-либо опеке и присмотре.

Там не должно быть каких-либо эксклюзивных назначенцев, депутаты должны избираться по единым для всех правилам.

В рамках такого подхода упраздняется и специальная квота Ассамблеи народа Казахстана.

На этой волне также предлагалось отказаться от квотирования представительства молодежи, женщин и людей с особыми потребностями.

Но это вопрос из совершенно другой плоскости. Эти квоты отражают нашу твердую приверженность принципу социальной справедливости и обеспечивают инклюзивность всех общественно-политических процессов в нашей стране.

Поэтому предлагаю сохранить их в неизменном виде.

Вместе с тем обосновывалась необходимость возвращения прежнего порога прохождения партий в Парламент путем его изменения с нынешних пяти до семи процентов.

Эта норма в свое время была принята по инициативе Национального совета общественного доверия, и вкрупне с другими изменениями она способствовала значительному совершенствованию нашего избирательного законодательства пять лет назад.

Снижение порога преследовало цель сокращения монополии крупных политических сил в Парламенте и повышения партийной конкуренции.

Норма показала свою эффективность, впервые в истории страны в Мажилисе вошли сразу шесть политических партий.

Поэтому считаю, что нужно оставить пятипроцентный барьер.

Четвертый блок предложений касается процедурных моментов и регламента работы.

Депутатов нового Парламента планируется избирать на пять лет.

Предлагается алгоритм принятия законов, состоящий из трех этапов.

Первый – концептуальное одобрение законопроекта, второй – одобрение поправок, третий – принятие закона.

Таким образом, масштабное реформирование деятельности Парламента логично продолжит осуществляемые ранее политические преобразования.

Ключевая цель – укрепить институциональный каркас государства, создать устойчивую политическую систему на основе концепции «Сильный Президент – Влиятельный Парламент – Подотчетное Правительство».

Новая конфигурация властных институтов создаст надежную платформу для строительства справедливого общества равных возможностей для всех и каждого.

В конечном счете, предстоящая реформа Парламента усилит потенциал нашей страны, обеспечит новый ритм и повысит качество проводимых в стране социально-экономических преобразований.

Как мною не раз отмечалось, реформы – постоянный процесс, опирающийся на потребности общества и логику государственного развития.

И как показывают результаты состоявшихся обсуждений в рамках Рабочей группы – запрос на изменения действительно назрел.

Мы получили более пятисот различных предложений по парламентской реформе, но, вместе с тем, почти в три раза больше рекомендаций по вопросам общего конституционного строительства со стороны юристов, экспертов, общественников.

Все эти вопросы находятся вне компетенции действующей Рабочей группы, но вызывают вполне обоснованный интерес и требуют пристального рассмотрения.

В частности, общество волнует представленность регионов и этнокультурных объединений в системе государственной власти, о чем сегодня говорил депутат Пономарев.

Это, безусловно, важная тема, которую нельзя игнорировать.

Очевидно, что к решению указанной задачи нужно подойти ответственно, имея в виду интересы государства.

Все планируемые изменения должны органично дополнять друг друга, ни в коем случае не вступать во взаимное противоречие.

Моя принципиальная позиция заключается в том, что конституционные принципы казахской модели согласия и единства, а также устоявшиеся традиции взаимодействия власти и общества, нужно не только сохранить, но и усилить.

На новом этапе реформ Казахстана необходима широкая платформа или трибуна для регулярного проведения общенационального диалога по всем вопросам общественного развития. Данная платформа включает в себя основные общественно-политические объединения и структуры, содействующие единству и сплоченности нашего народа.

Исходя из этого исторически важные миссии Ассамблеи народа Казахстана и Национального курултая можно считать фактически успешно завершенными.

В качестве нового института предлагаю создать Қазақстанның Халық Кеңесі – Народный Совет Казахстана.

Считаю исключительным важным сохранить в деятельности нового органа стратегическую преемственность функций Ассамблеи народа и Национального курултая – последовательное укрепление казахской государственности и Независимости Республики Казахстан.

Вместе с тем, Халық Кеңесі – Народный Совет по своей сути станет новым государственным органом, вобравшим в себя опыт консультативных структур других стран.

В нем получат представленность все этносы, группы населения и регионы.

Қазақстанның Халық Кеңесі – Народный Совет Казахстана будет обладать статусом высшего консультативного органа страны.

Состав Совета предложено сформировать из 126 человек: 42 – от этнокультурных объединений, 42 – от крупных общественных объединений, 42 – от маслихатов и региональных общественных советов.

Все члены Народного Совета будут назначаться Президентом, а председатель – избираться его членами.

У Председателя Халық Кеңесі – Народного Совета будет два заместителя, назначенных на ротационной основе на общественных началах, а также руководитель секретариата.

Халық Кеңесі должен получить право законодательной инициативы, что, конечно, значительно усилит его статус.

Высшим органом Халық Кеңесі станет сессия, созываемая не реже одного раза в год.

Кеңес – Совету будет передан базовый функционал Ассамблеи народа Казахстана по вопросам межэтнического и межконфессионального согласия.

Вместе с тем новый орган сфокусируется и на выработке предложений по совершенствованию внутренней политики, займется продвижением и разъяснением вопросов, касающихся государственной идеологии, а также положений Конституции и других важнейших документов нашего государства.

В ведение Совета перейдет функция проведения съездов лидеров мировых и традиционных религий, других гуманитарных форумов, имеющих государственное значение.

Статус и порядок формирования Халық Кеңесі – Народного Совета планируется регламентировать отдельным разделом в Конституции и специальным Конституционным законом.

Со стороны профессиональных юристов также высказывалась необходимость уточнения в Конституции некоторых моментов.

В частности, важное предложение касается вопроса выборов Главы государства.

Согласно действующей Конституции, в случае каких-либо форс-мажорных обстоятельств, не позволяющих Президенту исполнять свои обязанности, его мандат на оставшийся срок переходит к спикеру Сената.

При невозможности председателя Сената возглавлять страну полномочия Президента передаются далее по властной вертикали.

Стоит подчеркнуть, что принципиальной здесь является формулировка «на оставшийся срок». То есть это может быть, к примеру, и полгода, и даже шесть лет.

Поэтому, в случае сложения Президентом своих полномочий, в соответствии с передовой международной практикой нам необходимо закрепить в Основном законе норму о проведении в течение двух месяцев внеочередных выборов Главы государства.

Мое твердое убеждение, что в будущем любой лидер нашей страны должен подтверждать свою легитимность на выборах.

Конституционная поправка в этой части станет важным сигналом будущим руководителям Казахстана.

Вместе с тем выяснилось, что в тексте Конституции есть отдельные терминологические неточности и стилистические искажения.

В рамках конституционной реформы надо устранить и эти упущения.

Наряду с юристами, к этой работе будут привлечены квалифицированные языковеды.

Еще один важный вопрос. В преамбуле Конституции следует более четко прописать наши национальные ценности, чтобы они стали незыблемыми, сколько бы времени ни прошло.

В ней также должны быть отражены глубокие корни цивилизации и государственности на казахской земле. Так мы твердо заявим о преемственности нашей страны с великими государствами Великой степи.

Кроме того, нам нужно закрепить в Конституции положение о том, что высшей целью мы ставим построение Справедливого Казахстана, которая будет достигнута.

В Основной закон, в частности, в новую редакцию его преамбулы считаю необходимым ввести принципы, касающиеся строительства правового государства, а также бережного отношения к природе и защиты окружающей среды. Все указанные принципы государственного строительства являются абсолютно актуальными и не подлежат ревизии или эрозии.

Нужно сохранить и усилить нормы, подчеркивающие светский характер нашей страны.

Наша Конституция должна соответствовать веяниям времени.

В XXI веке цифровизация идет быстрыми темпами, приобретает устойчивый, очень динамичный характер.

Высокие технологии начали оказывать прямое влияние на повседневную жизнь, права и свободы человека.

Очевидно, что в будущем эта тенденция только усилится.

Поэтому в Основном законе надо обязательно обозначить и институционально-правовые основы процесса цифровизации в Казахстане.

Считаю необходимым четко прописать в Конституции норму о том, что персональные цифровые данные граждан защищаются законом.

Из всего массива поступивших к этому времени предложений мною затронуты только основные моменты.

Таким образом, уже вырисовывается общий контур конституционной реформы.

В ходе дискуссий и обсуждений, проходивших на протяжении полугодия, определены ключевые параметры предстоящей реформы, которые тесно увязаны между собой.

Конструктивные идеи и предложения граждан, полученные посредством соответствующих каналов коммуникации, были тщательно изучены и максимально учтены.

Если эти подходы получат поддержку народа, в Казахстане начнется новый этап государственного строительства.

Уважаемые члены Курултая!

Каждый из вас принимает деятельное участие в реализации масштабных реформ и хорошо понимает логику происходящих преобразований.

Главная цель политической модернизации – укрепление потенциала Казахстана, усиление готовности (резистенции) нашей государственности к современным вызовам.

Важны не формальные изменения, а положительная трансформация самой сути государственных институтов, улучшение их взаимодействия.

Благодаря конституционным реформам 2022 года нами были приняты меры, направленные на выстраивание сбалансированной политической системы и повышение эффективности государственного управления.

В целях укрепления верховенства закона и укоренения правовой культуры был учрежден Конституционный суд.

(Окончание на 4 стр.)

ГУ «Отдел занятости и социальных программ Бородулихинского района области Абай» уведомляет жителей Бородулихинского района, о приеме заявок на 2026 год, на санаторно-курортное лечение в Семейское медико-социальное учреждение санаторий "KARAGAILY" для отдельных категорий нуждающихся граждан.

ПРИЕМ ЗАЯВОК НА 2026 ГОД

Заявление на санаторно-курортное лечение в Семейское медико-социальное учреждение санаторий "KARAGAILY" могут подать следующие категории граждан:

- ветераны Великой Отечественной войны;

- ветераны боевых действий;

- ветераны, приравненные по льготам к ветеранам Великой Отечественной войны (согласно ст. 6 Закона Республики Казахстан от 6.05.2020 г. № 322-VI ЗРК «О ветеранах»);

- ветераны труда (согласно ст. 7 Закона Республики Казахстан от 6.05.2020 г. № 322-VI ЗРК «О ветеранах»);

- другие категории лиц, приравненные к ветеранам Великой Отечественной войны.

График заездов в Семейское медико-социальное учреждение санаторий "KARAGAILY" на 2026 год по Бородулихинскому району:

- заезд 1 с 02.02.2026 по 13.02.2026 г. – 5 человек;

- заезд 2 с 16.02.2026 по 27.02.2026 г. – 5 человек;

- заезд 3 с 02.03.2026 по 13.03.2026 г. – 5 человек;

- заезд 4 с 16.03.2026 по 27.03.2026 г. – 5 человек;

- заезд 5 с 30.03.2026 по 10.04.2026 г. – 5 человек;

- заезд 6 с 13.04.2026 по 24.04.2026 г. – 5 человек;

- заезд 7 с 27.04.2026 по 08.05.2026 г. – 6 человек;

- заезд 8 с 11.05.2026 по 22.05.2026 г. – 6 человек;

- заезд 9 с 25.05.2026 по 05.06.2026 г. – 6 человек;

- заезд 10 с 08.06.2026 по 19.06.2026 г. – 6 человек;

- заезд 11 с 22.06.2026 по 03.07.2026 г. – 6 человек.

Для бронирования очереди и подачи заявления, можно обратиться в ГУ «Отдел занятости и социальных программ Бородулихинского района области Абай» по адресу: с. Бородулиха, ул. Молодежная, 25, или по телефону: 8/723-51/2-14-47.

Отдел занятости и социальных программ Бородулихинского района области Абай

Благотворительность

ЦЕННЫЙ И ДОЛГОЖДАНЫЙ ПОДАРОК

В преддверии Нового года воспитанники КГУ «Центр поддержки детей, нуждающихся в специальных социальных услугах» получили по-настоящему ценный и долгожданный подарок — современную, уютную кухню, которая стала настоящим сердцем дома!

Этот замечательный подарок стал возможен благодаря поддержке и неравнодушию: депутата Бородулихинского районного маслихата, главы к/х «Раушан» — Оразова Талгата Айтказыевича; директора ТОО «Лазарев и К» — Лазарева Петра Петровича; депутата Бородулихинского районного маслихата — Подкорытова Дениса Александровича; компании FENIKKS JMG0 Kazakhstan.

Председатель Бородулихинского районного маслихата Урашева Сауле Сергазыновна и депутатский корпус районного маслихата.

Благодаря вашей помощи в нашем доме появилась кухня, где дети смогут осваивать навыки самообслуживания, учиться социализации, ведь это очень важно для навыков и жизни воспитанников, после выпуска!

От всего сердца благодарим за заботу, участие и вклад в будущее наших детей. Пусть добро, которое вы дарите, возвращается к вам!

Валентина АСОВБАЕВА

(Окончание. Начало на 1, 2, 3 стр.)
Новый Административный процедурно-процессуальный кодекс изменил баланс судебных вердиктов в пользу граждан и предпринимателей, позволив им успешно отстаивать свои законные интересы.

Важным шагом в укреплении системы защиты прав граждан стало создание кассационных судов и получение Уполномоченным по правам человека конституционного статуса.

Нами модернизирована система выборов и порядок формирования представительных органов власти, значительно усилены их политическое влияние и полномочия.

Новая избирательная модель открыла дорогу в Парламент и маслихаты представителям разных идеологических взглядов и политических партий.

Волна обновления прокатилась и по исполнительной власти после введения выборности сельских акимов.

Важной конституционной новацией стал запрет родственникам Главы государства занимать высокие, ключевые должности в системе управления.

Таким образом, комплексные изменения затронули все ветви власти – судебную, законодательную, исполнительную, причем, как на центральном, так и на региональном уровнях.

Более того, ощутимые перемены произошли и на уровне верховной власти – институте президентства.

Все указанные реформы тщательно обдумывались мною, исходя из безусловного приоритета государственных интересов и благополучия народа.

Поэтому все инициативы встроены в единую долгосрочную стратегию масштабной модернизации страны.

Убежден, для достижения положительного и стабильного результата необходимо следовать эволюционным путем, действовать поэтапно, адаптировать общество к новым политическим и экономическим реалиям.

Недаром в народе говорят – всему свое время.

Считаю, что такое время пришло.

И сегодня на заключительном заседании

Национального курултая хотел бы выступить с новым важным предложением.

Предлагаемая мной новелла органично замкнет собой всю политическую конструкцию, которую мы методично выстраивали на протяжении нескольких лет.

Речь идет об учреждении института Вице-президента Республики Казахстан и соответствующем его закреплении в Конституции.

Назначать Вице-президента будет Президент с согласия Парламента простым большинством голосов.

Круг его полномочий определяет сам Глава государства.

Предполагается, что Вице-президент по поручению Президента будет:

представлять интересы Республики Казахстан на международных форумах и переговорах с делегациями зарубежных государств; представлять интересы Президента в Парламенте;

взаимодействовать с отечественными и зарубежными общественно-политическими, научными и культурно-просветительскими организациями;

выполнять иные поручения Президента. Данные основные положения, касающиеся служебного функционала Вице-президента, следовало бы также отразить в тексте Конституции.

Упразднению подлежат часть аппаратных структур, обеспечивающих деятельность действующего Парламента, а также должности Государственного советника.

Функционал, структура Администрации Президента и система ее управления будут реформированы в соответствии с практической необходимостью.

Вам, конечно, известно, что должность Вице-президента существует в целом ряде стран. В нашем случае учреждение данной должности стабилизирует процесс управления государством, а также внесет окончательную ясность в отношении властной иерархии.

Должен подчеркнуть: данное конституционное нововведение не означает ослабления самого института президентской власти.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВЫ ГОСУДАРСТВА КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА НА V ЗАСЕДАНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО КУРУЛТАЯ

Напротив, пост Президента остается главным в государственной системе.

Убежден, Казахстан будет успешно развиваться как президентская республика.

От этой, оправдавшей себя, политической системы отказываться нельзя. Тем более, международный опыт убедительно свидетельствует в пользу именно такого выбора.

Уверен, предложенные мною реформы государственной власти, в частности, переход к однопалатному парламенту – Курултай, создание Халық Кеңесі – Народного Совета, учреждение должности Вице-президента придадут мощный импульс развитию нашей страны, усилят ее потенциал.

Наряду с системными преобразованиями 2022 года реализация предстоящих реформ означает переход от модели, утвердившейся более 30 лет назад, в 1995 году, к совершенно новой конституционной модели.

Если граждане поддержат данные инициативы на общенациональном референдуме, государственность и политическая система Казахстана будут кардинально реформированы, в стране будет обеспечен более высокий уровень стабильности.

Таким образом, мы сможем сплоченно, всем народом противостоять вызовам нынешней нестабильной эпохи.

Изначально предполагалось, что в рамках парламентской реформы поправки коснутся около 40 статей Основного закона.

Однако в ходе работы стало очевидно, что количество изменений будет гораздо больше.

Вы знаете, что в результате реформы 2022 года обновилась 33 статьи Конституции. Планируемые же сейчас изменения име-

ют более масштабный характер.

Фактически, мы намерены сделать шаг, сопоставимый с принятием новой Конституции.

Поэтому мною принято решение создать Конституционную комиссию. Завтра подпишу специальный Указ.

В состав Комиссии войдут свыше 100 человек из числа членов Национального курултая, известных правоведов, руководителей СМИ, председателей маслихатов, представителей региональных общественных советов и других профессионалов.

Эту работу возглавит председатель Конституционного Суда.

Комиссия детально рассмотрит, обобщит все предложения и подготовит проект конкретных изменений.

Затем будет определена дата общенационального референдума.

Несмотря на очень серьезное обострение ситуации в мире, мы воплотили в жизнь сложные и фундаментальные преобразования в нашей стране.

Итоги референдумов по конституционной реформе 2022 года и строительству АЭС стали свидетельством поддержки подавляющего большинства граждан моей политики.

Каждое решение я принимаю только после тщательного анализа, с точки зрения их необходимости для страны.

Конкретная работа, направленная на повышение благосостояния граждан, для меня важнее всего.

Благополучие народа, интересы нации, государства – высшая ценность для меня. Я буду и дальше прилагать все силы для развития страны и укрепления нашей Независимости.

Хочу выразить сердечную признательность и огромную благодарность всему народу и присутствующим в этом зале за неизменную поддержку моего стратегического курса.

Уважаемые друзья! Национальный курултай займет свое достойное место в летописи нашей страны.

За очень короткий период времени мы проделали большую работу, заложили основу Справедливого, Сильного, Безопасного и Чистого Казахстана.

Вы внесли значительный вклад в проводимую политико-экономическую, социальную, культурно-гуманитарную трансформацию страны, укрепление нашей государственности.

Уверен, в будущем мы вместе продолжим трудиться на благо Родины.

Перед нами все еще много задач. Самые важные дела, которые определяют будущее нашей нации, только начинаются. Поэтому мы не должны бояться трудностей, и не имеем ни права, ни времени почивать на лаврах.

Укрепляя наше единство, мы обязаны, засучив рукава, приступить к работе.

Если новый Парламент получит глубокое и емкое по своему содержанию название «Курултай», которое занимает особое место в национальном самосознании, то уверен, что это можно будет расценивать как хороший знак.

Сегодня мною подписан Указ о награждении государственным наградом группы граждан, активно участвовавших в деятельности Национального курултая и внесших важную лепту в успешную реализацию реформ.

akorda.kz

Выборы-2026

ИНФОРМАЦИЯ ОБ ИТОГАХ РЕГИСТРАЦИИ

территориальной избирательной комиссии Бородулихинского района кандидатов в акимы Новодворовского сельского округа (выборы 15 февраля 2026 года) по состоянию на 18:00 часов 25 января 2026 года

№ п/п	Фамилия, имя, отчество	год рождения	занимаемая должность, места работы и жительства	кем выдвинут или в порядке самовыдвижения
1.	Байжуманов Ахмет Тлеубаевич	1975	Директор ТОО «Abai Green Energy 1», село Бородулиха	от партии «Amanat»
2.	Курманбаев Асхат Кумарович	1987	Главный специалист ГУ «Аппарат акима Дмитриевского сельского округа», село Дмитриевка	самовыдвижения
3.	Мукушев Бахытжан Серікұлы	1997	Статистик ГУ «Аппарат акима Новопокровского сельского округа», село Новопокровка	самовыдвижения

Иногда стихи приходят в редакцию без громких заявлений и ожиданий. Просто как письмо – спокойное, уважительное, без требования быть услышанным.

Георгий Балыкин из Семей пишет стихи уже четырнадцать лет. Он говорит, что поэзия для него – способ разговора с миром и возможность удерживать внутреннее равновесие.

В его жизни много простых, устойчивых вещей: книги, ежедневные прогулки, работа с землей, строки, которые рождаются не ради эффекта, а ради смысла. Его поэзия – это тихое внимание к самому важному: к памяти о родителях, к благодарности, к времени, которое нельзя откладывать «на потом».

Сегодня мы публикуем одно из таких стихотворений.

Удели время маме

Когда ты был маленьким и болел, у неё был хронический недосып. Это единственная женщина в твоей жизни, которой плевать — ты пешеход или у тебя есть джип.

Она тебя любит не за материальные блага, помни это, пока её не забрали от тебя облака. Пока она жива — твой дом из леденцов, твоя жизнь — сказка: молочные реки, кисельные берега...

Но ты вырос и редко звонишь, а она всё ждёт напрасно твоего звонка. Она тебе подарила жизнь, на твою учёбу и на лечение брала кредиты. Вместо благодарности ты с ней общаешься сквозь зубы — почему ты с ней сердитый?

Но для тебя приоритет — карьера, почасе к начальству визиты.

Но руководству, в отличие от мамы, ты не придёшь зализывать раны, когда судьбой будешь побитый.

Не трать время впустую на корпоративные пьянки, лучше приедь к той, которая тебя лечила от ветрянки.

Ведь кто ещё тебе будет вязать и отправлять тёплые носки, чтобы ты в армии не носил неудобные портянки. Но по твоей милости она рассасывает валидол, и её одежда пропахла от валерьянки...

ОБЪЯВЛЕНИЕ

ТОО «К/Х «Красный партизан» проводит общественные слушания посредством публичных обсуждений по рабочему проекту «Увеличение объема хранения зерносушильного комплекса с 28000 тонн до 36000 тонн, расположенного в области Абай, Бородулихинский район, с. Новая Шульба».

Публичные обсуждения состоятся с 04.02.2026 г. в течение 5 рабочих дней на сайте Единый Экологический портал.

С пакетом проектной документаци-

ей можно ознакомиться на экологическом портале: НБД СОС и ПР <https://ndbecology.gov.kz>.

Замечания и предложения принимаются в течение 5 рабочих дней. Инициатор – ТОО «К/Х «Красный партизан». тел.: +7 702 823 93 59

Разработчик проекта РООС ИП «Хасанова Г.А.», тел.: +7 (702) 970-79-87. Местный исполнительный орган – ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования области Абай», тел.: +7 (7222) 35-44-32.

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

Газеты «Жаңа уақыт-Новое время» предоставляют газетную площадь для предвыборной агитации кандидатам в акимы Новодворовского сельского округа Бородулихинского района области Абай, назначенных на 15 февраля 2026 года. Публикация материалов начинается с момента заключения договоров.

ТОО «ABAI AIMAQ MEDIA» сообщает, что стоимость 1 кв.см в газете «Жаңа уақыт-Новое время» составляет 280 (двести восемьдесят) тенге.

Вниманию налогоплательщиков

До 1 марта 2026 года налогоплательщикам необходимо выбрать специальный налоговый режим

Управление государственных доходов по Бородулихинскому району напоминает, что с 1 января 2026 года вступил в силу новый Налоговый кодекс, которым предусмотрено три специальных налоговых режима: для самозанятых, на основе упрощённой декларации и для крестьянских (фермерских) хозяйств.

1. Переход на упрощённую декларацию
Налогоплательщикам, планирующих применять СНР на основе упрощённой декларации, необходимо до 1 марта 2026 года подать уведомление о применении режима налогообложения.

В случае, если такое уведомление не представлено до 1 марта 2026 года, они автоматически будут переведены на общеустановленный порядок налогообложения с датой начала с 1 января 2026 года.

Уведомление возможно подать через:

- Кабинет налогоплательщика (ИС ИСНА в разделе «Подать документы» – «Уведомление о применении режима налогообложения»);

- специальное мобильное приложение «E-Salyq Business» («сервис» – «смена налогового режима ИП»);

- УГД по месту нахождения на

бумажном носителе;
- приложения банков;

- Справочно: на сегодня такой сервис реализован в приложении Kaspi Bank в разделе «Госуслуги» – «Изменение реквизитов и налогового режима ИП».

Вниманию налогоплательщиков, которые ошибочно в конце 2025 года подали уведомление о применении режима налогообложения с причиной подачи «переход»!

С 12.01.2026 года в системе доступна возможность повторной подачи Уведомления о применении режима налогообложения с причиной подачи «переход».

В этой связи, налогоплательщикам, которые в конце 2025 года ошибочно подали уведомление о применении режима налогообложения, необходимо повторно подать новое уведомление.

2. Переход на режим для самозанятых.

1 марта 2026 года налоговые органы автоматически снимут с учета в качестве ИП налогоплательщиков, применявших в 2025 году СНР на основе патента или СНР с использованием специального мобильного приложения.

Датой снятия с учета будет признаваться 1 января 2026 года, при этом сохраняется право подать заявление на снятие самостоятельно.

Примечание: снятие с учета не будет произведено в случаях, если налогоплательщиком подано уведомление о применении режима с выбором другого режима.

При этом датой начала применения СНР для самозанятых признается дата формирования первого чека в мобильном приложении «e-Salyq Business».

3. Переход на режим для КФХ
Переход на данный режим осуществляется автоматически налоговыми органами до 1 марта 2026 года и не требует подачи уведомления.

АБАИ АЙМАҚ
медиахолдинг

Директор
Р.А. МОЛДАШЕВА

Газета зарегистрирована в Министерстве информации и общественного развития Республики Казахстан 28 октября 2022 года. Регистрационное свидетельство № KZ71VPY00057727

Газета набрана и сверстана в редакции газеты «Жаңа уақыт-Новое время».

Отпечатана в ТОО «Печатное издательство агентство»

«Рекламный дайджест»: г. Усть-Каменогорск, пр. Абая, 20. Тираж - 12565 экз. Выходит один раз в неделю - по средам. За достоверность официальной информации, рекламы и объявлений редакция ответственности не несет. Рукописи не принимаются. Предоставленные материалы не рецензируются. Претензии по публикациям принимаются редакцией в течение месяца. Перепечатка и любое воспроизведение материалов и фотографий издания возможны только с письменного разрешения редакции.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 070400, ОБЛАСТЬ АБАЙ, СЕЛО БОРОДУЛИХА, УЛ. ТӘУЕЛСІЗДІК, 69, ТЕЛ. 8 (72351) 2-16-96, E-mail: borodulihapuls@mail.ru

Редактор Т.В. КАТИКЕВА
Дизайнер-верстальщик
А.С. АЛИМБЕКОВА